

РАЇСА ІВАНЧЕНКО

8

ЛЕСЯ ДЕНИСЕНКО

9

ГАЛИНА ДАЦЮК

10–11

“Огнений меч” – мистецька академія Київської “Просвіти”

Ольга ХОДАЦЬКА,
заступниця голови Київської “Просвіти”

До Дня Збройних Сил України і 156-річчя Товариства “Просвіта” в Національному музеї літератури України відбулася мистецька академія Київської “Просвіти” “Огнений меч”.

Музично-поетичне дійство мало назву “Сім присвят”, адже нещодавно ми відзначали сім важливих подій для українського народу: 1 грудня – Всеукраїнський референдум (1 грудня 1991 року) про визнання Незалежності України, 3 грудня – 302-га річниця від дня народження українського філософа Григорія Сковороди (1722), 6 грудня – День Збройних Сил України, 6 грудня – День Святого Миколая, 8 грудня – день народження Всеукраїнського товариства “Просвіта” імені Тараса Шевченка (1868), 9 грудня – 161 рік від дня народження Бориса Грінченка (1863), українського письменника, педагога, історика, публіциста і громадсько-культурного діяча, лідера осередку київської “Просвіти”; 13 грудня – 147 років від дня народження Миколи Леонтовича (1877), українського композитора, хорового диригента, піаніста, педагога, громадського діяча.

Провідник музично-поетичного дійства **Кирило Стеценко**, народний артист України, скрипаль, композитор, голова Київської “Просвіти”, відкрив урочисту академію виконанням Гімну України, цікаво і змістовно ознайомив гостей мистецького заходу з кожною із семи присвят.

Учасниками дійства були воїни і ветерани ЗСУ, відомі письменники і митці.

Слово про Всеукраїнський референдум 1 грудня 1991 року, на якому була підтверджена незалежність України, мав **Іван Заєць**, український політик, народний депутат Верховної Ради України I, II, III, IV та VI скликань, борець за незалежність України у XX сторіччі, який стояв біля витоків Акта проголошення незалежності України.

Під час мистецької зустрічі відбулася урочиста церемонія “Неофіти” – вручення членських квитків просвітянина відомим творчим особистостям:

Василію Лютому – кобзареві, компо-

зитуру, співаку, акторові, практикуючому філософу і пасіонарію, лавреатові міжнародних конкурсів, дипломанту фестивалю “Червона Рута”, співтворцеві музичних проєктів “Осяйна і Живосил”, “Артанія”, “Феодал”, учасникові бойових дій, ветеранові ЗСУ;

Дмитрові Лінартовичу – акторові, поету, бардові, виконавцю головної ролі у кінофільмі “Той, хто пройшов крізь вогонь”, доценту Інституту журналістики при Національному університеті імені Тараса Шевченка, заслуженому артистові України, бійцю десантно-штурмових військ, офіцерові ЗСУ, учаснику бойових дій, нагородженому медаллю “За пролиту кров у боях за волю України”, авторові музично-поетичної вистави “Слово-спів”;

Іванні Щербині – директорці Центральної бібліотеки Солом’янського району ім. Григорія Сковороди, заслуженому працівнику культури України, членкині президії “Української бібліотечної асоціації”, яка разом із колективом однодумців перетворила цю книгозбірню в один із модерних столичних центрів просвітницької, мистецької, виховної та патріотичної роботи. Пані Іванна вважає, що Київська “Просвіта” має посилити комунікаційну складову своєї діяльності, спираючись на ініціативи молодих людей, закоханих в українську мову, культуру та історію, здатних запалювати й ширити дух українськості;

Сергію Соколову – вчителю, письменникові, правнику, громадському діячеві, підприємцю, авторові книжки “Історія в моментах: Україна та Московія”, де висвітлюються переломні й драматичні сторінки буття нашої нації та держави. Перебуваючи на службі у Збройних Силах України, Сергій Олександрович знаходить час і можливість, щоб гуртувати талановитих особистостей для дослідження й

мистецького втілення неповторності української культури в аудіовізуальному проєкті “Душа України”. Щодо образу оновленої Київської “Просвіти”, то ця організація, на його думку, має стати популярною серед широких кіл, а також прагнути не просто йти в ногу з часом, а задавати тон і темп, тобто піднімати українців на творення власного майбутнього.

З вітальним словом виступив на святковій імпрезі **Ігор Стамбол**, кандидат історичних наук, доцент кафедри інформаційних комунікацій факультету української філології, культури і мистецтва Київського університету імені Бориса Грінченка, який презентував свою книжку “Під прицілом чорної сотні. Замах на Бориса Грінченка”, що є авторською художньою інтерпретацією наслідків політичної діяльності родини Грінченків як найяскравіших діячів української культури, які найбільше постраждали внаслідок першої революції в Російській імперії.

Художник **Володимир Ребров** презентував свій мистецький альбом “Війна очима українського художника”, в якому картини написані простим олівцем з жовто-блакитними акцентами. Його роботи – це щоденник воєнних подій від початку повномасштабного вторгнення росії в Україну, ілюстрації щоденної боротьби життя і смерті. Мистецтво натхненне незламністю, сміливістю українського народу та нашими героїчними захисниками.

Цікавим і колоритним був виступ сучасної української поетеси **Ольги Киці**, яка представила книжку “Нескорені”. Щемливо з уст авторки звучали поезії “Алея пошани”, “Синьо-жовте серце”. Її вірші та пісні стали гармонійним і співзвучним доповненням до робіт художника.

Продовження на стор. 3

ПЕРЕДПЛАТА–2025

Тижневик “Слово Просвіти” (індекс 30617) можна передплатити у відділеннях “Укрпошти” за допомогою “Каталогу медіа України” на 2025 рік (стор. 22).

Вартість є такою:

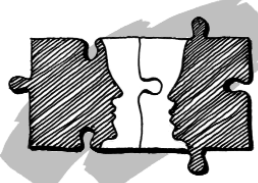
1 міс. — 65 грн.

3 міс. — 195 грн.

6 міс. — 390 грн.

12 міс. — 780 грн.

Будьмо, друзі, разом!

“Безперервна боротьба за своє національне “Я”, яка нуртувала на всіх землях ідейно, світоглядно, організаційно, духовно, лягла в основу діяльності”.

Георгій ФІЛІПЧУК,
перший заступник голови
ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка

156 років! День 8 грудня – народження “Просвіти” імені Тараса Шевченка.

Найдавніша і найславніша всеукраїнська організація животворила високим національним прагненням, щоби запанувала “в своїй хаті своя й правда”. На ґрунті її ідеалу бути єдиним і вільним Народом зрощувалися борці за незалежну Україну, учасники національно-визвольних змагань, Воїни і Будителі Української Нації. “Просвіта” – загальнонаціональне явище, адже на початку ХХ століття вона створилася в Одесі, Катеринославі, Житомирі, Кам’янці Подільському, Києві, Чернігові, Миколаєві, на Дону, Кубані, Зеленому Клині, на американському континенті. До її активної діяльності були залучені: М. Грушевський, А. Шептицький, І. Франко, Леся Українка, Ю. Федькович, М. Коцюбинський, М. Лисенко, М. Аркас, Б. Грінченко, К. Стеценко, Д. Яворницький... Вона ставала визначальною організацією в поступі української ідеї скрізь, де проживали українці.

Це була (за висловом Б. Лепкого) “невтомна праця для національних ідеалів”.

Народжена національними, духовними, політичними, соціальними потребами українців, “Просвіта” свято сповідувала ідеї соборності й державності, була консолідуючою силою українства, віддано стояла на сторожі рідної мови, школи, національної культури, віри, історичної традиції. Створені національно орієнтовані громадські, політичні організації в Україні і поза її межами жилися ідеями української “Просвіти”, яка впродовж ХІХ–ХХІ століть не зрадила в словах і ділах тієї засадничої цінності, що містилася у виступі (1868 року) молодого студента Львівського університету А. Січинського (земляка видатного Івана Пулюя) – “кожний народ, що хоче добитися самостійності, мусить передусім дбати про те, щоби народні маси піднесли до тієї ступені просвіти, щоби ця народна маса почула себе членом народного організму, відчула своє національне достоїнство й узнала потребу існування нації...”.

Саме “Просвіта” повернула українству, що перебувало в колоніальних умовах бездержавності, велику ідею свободи, надавши їй нового звучання, яку під час європейської “весни народів” 1848 р. проголосили Головна Руська Рада та Собор Руських Вчених. Єдність українського Народу від Карпат по Кубань, його окремішність і воля!

Вона ввібрала в ество своєї світоглядної матриці та суспільної дії ті найцінніші думки, поси-

“Просвіта”, яка розбиває неволю

ли, національні ідеали, які містилися: “Енеїда” І. Котляревського; “Руська трійця” М. Пашкевича; Кирило-Мефодіївське Братство; Будителі рідної мови С. Воробкевич та Ю. Федькович; Головна Руська Рада, Собор руських учених (перший просвітницький з’їзд у Галичині), що накреслили програму організації української науки і народного шкільництва, розвитку української літературної мови; наукове товариство “Галицько-Руська матиця”; “Товариство народної освіти”; дух селянського повстання під проводом Лук’яна Кобилиці; завдання створеного першого добровольчого куреню українців (передвісник організації Українських січових стрільців); програму об’єднання Східної Галичини, Північної Буковини й Закарпаття в єдине адміністративне утворення, зроблену О. Духновичем й А. Добрянським; “Слово перестороги” В. Подолінського...

Ота безперервна боротьба за своє національне “Я”, яка нуртувала на всіх українських землях ідейно, світоглядно, організаційно, духовно, лягла в діяльну основу “Просвіти”.

Проте беззаперечним, найбільш шанованим і поцінованим для “Просвіти” стало Шевченкове Слово, яке несло народу дух Правди, Свободи, Борні, Справедливості. Він постав для всіх українців як найвище Знамено, як великий Будитель національного відродження.

Високі ідеї визволення від чужинства, що окупували рідну землю, знекорінюючи народ, створення своєї держави, що стає рівною в європейському співтоваристві, були значущими для подальшого національного відродження українського народу. Серед українців Наддніпрянщини, як і Галичини, Буковини, Волині, Карпатської Русі, в суспільному житті домінували спільність у поглядах на перспективу власного буття. Передусім вона полягала в звільненні від національного гніту, який ніколи не був “кращим” в одного зайти і “гіршим” в іншого.

А тому всі вони рано чи пізно мають бути поборені на загарбанні ними українській землі. Як писав задовго до появи “Просвіти” М. Костомаров, “істиний українець повинен не любити ні царя, ні пана, а єдиного бога Ісуса Христа”.

Бо коли вникати в програмні положення кирило-мефодіївців, написані напередодні, ще в середині 40-х років ХІХ століття і викладені в “Статуті Слов’янського братства св. Кирила і Мефодія”, “Книзі буття українського народу”, основним автором яких був М. Костомаров, то простежується пряма суголосність у поглядах і позиціях “Просвіти” зразка 1868-го. Така закономірна ідеологічна близькість зумовлена передусім єдиними цілями, якими переймався розділений, пригноблений, знекорінюваний український народ.

Воля, земля, мова, віра, рідна школа, традиція, соборна й незалежна держава – цінності, які сповідували в різних формах українці “від Сяну до Дону”.

Перебуваючи під гнітом тодішніх монархій, позбавлені власної державності, вони на рівні своїх “передніх рядів” усвідомили необхідність переходу від культурницького до політичного етапу боротьби. Засноване про-

фесором Київського університету М. Костомаровим, полтавським учителем В. Білозерським, молодим юристом М. Гулаком, до яких пізніше приєднаються Т. Шевченко, П. Куліш, О. Маркевич та інші українські інтелектуали, товариство за короткий період свого підпільного існування (14 місяців) народило ідеї, якими поспігувалися наступні покоління національно-патріотичних сил в боротьбі за Україну. Саме ця організація, опираючись на передову європейську думку (Й. Гердер, Й. Фіхте, Д. Мадзіні та ін.), сформувала засади національного відродження українців, розвинула національну ідею, поєднавши її із загальнолюдськими християнськими цінностями, розпочавши боротьбу проти російського царизму.

Ідея козацької вольності й шляхетської гідності, дух європейського вільнодумства, тяглість історичної пам’яті, високоосвіченість “передніх рядів” характеризували діяльність кирило-мефодіївців, які стали своєрідними провісниками “Просвіти”.

Хто противився цьому справедливому прагненню народу? Як завжди, московія, москвофіли та інші чужинські зайти, хто “неситим оком за край світу зазирає”.

Розділені політичними кордонами імперій, західні й східні українці завжди жили єдиними думками, мріями, надіями, щоби бути, нарешті, вільними, маючи свою державу, бути господарями на своїй землі, бути разом.

Вони живилися взаємно силою та вірою, спільними ідеалами й національними устремліннями. Національне пробудження відбувалося на всіх українських теренах. А тому “Просвіта” черпала ідеї, ідеали, цінності, які наводжував на всіх українських землях, насамперед від тих національних утворень (громадсько-політичних організацій) українців, які створилися в Наддніпрянській Україні, що була особливо жорстоко уярмлена деспотичною російською монархією.

Адже лише впродовж 1905–1912 рр. міністерство освіти російської імперії закрило 12 приватних гімназій, звільнило 32 директорів та 972 учителів, 822 учителів “перевело” до інших шкіл за намагання запровадити у викладанні будь-яку українознавчу тематику.

Однак усупереч усьому, незважаючи на те, що було заборонено друкувати українською мовою навіть книжки для дітей, святажню працю багатьох просвітників національна справа, йдучи до істини, ніколи не вгамовувалася. А вона (істина) для розділеного імперіями українського народу містилася передусім у Шевченковому “апостольському слові”, якого ніколи й ніде серед українства не було “забагато”.

Хоча, насправді, повсюди він заборонявся не лише чужинськими сатрапами, але й ставилася під сумнів його світоглядна традиція навіть знаними українофільськими діячами. Бо такий визнаний національний і європейський інтелектуал як М. Драгоманов писав, що “українолюбці повинні навчитися, що “Кобзар” є вже річ пержитта, є зерном, яке пролежало в коморі та не послужило як слід у свій час, коли було свіже, а тепер вже мало на віщо й годиться”.

На щастя, в Україні діяв і той нечисельний, але міцний проща-

рок “переднього ряду”, котрі не були заражені ні “автономізмом”, ні імперським “слов’янофільством”, ні “братерським москвофільством”, пам’ятаючи, як заповідь, застержливе Шевченкове слово, що “москалі – чужі люди”.

Одним із таких був перший голова Київської “Просвіти” Б. Грінченко, який за десять років до її створення (1896), коли лютували чорносотенні реакціонери, в одному з часописів напише: “Українські національні загадки, українську історію викинено з читанок шкільних... А замість історії української скрізь історія московська викладається так, мовби вона нашому чоловікові рідна. Та ще й яка історія! Що стукнеш, то скрізь хвали та гімни земним божкам: павлові, миколі, катерині, петрові; хвали суворовим, корніловим, скобелєвим і всій російській солдатчині! Тут усякі „подвиги” рабської вірності”.

Ненавидячи всіх тих, хто знекорінював національну пам’ять, хто зрадив і обслуговував зайдів, цей перший славний київський просвітянин разом зі своїми побратимами (І. Франко, Леся Українка, М. Грушевський, М. Коцюбинський, С. Єфремов, М. Лисенко, Є. Чикаленко, Олександр Ольесь, М. Міхновський, В. Стефанік) самовіддано боролися за національно-культурний поступ Народу, обстоюючи його рідні мову й школу, зрощуючи свідомість, вивільнюючи енергію українства для майбутніх визвольних злетів, “крутян”, “упівців”, “кіборгів”, сучасних “Воїнів”...

У рік створення Київської “Просвіти” Борис Грінченко, описуючи важке становище становіще української школи в імперії, вірив, “якщо український народ спроможний для розвитку, то він подолає всі перепони і буде там, куди притягує його моральна сила”. Він був серед найбільш знакових просвітників ще в ті часи, коли ця організація була категорично заборонена на Наддніпрянщині, вірячи, звертаючись до інтелігенції, що

Приїде та година,
Що ділами, не словами
Оживе Україна.

Тоді “робітників щирих було обмаль. Були се нечисленні одиниці. А серед сих “культурних одиночек” одно з видатніших місць займав Борис Дмитрович, що ніколи не забував про працю, пам’ятаючи, що тільки “праця єдина нам шлях утворює”. Так згадував про нього Володимир Дорошенко.

Уже після смерті Грінченка він зазначає у часописі “Життя і Слово” (Львів – Київ, 1918), що “в історії нашого громадського життя ім’я Грінченка буде записано нестерпими буквами, як невтомного енергійного працівника на ниві народної просвіти... Завсігди на першому плані він ставив видання для народу... Коштом лише Череватенка видав Грінченко ще 1894–1899 років 36 книжок (133 870 прим.) Йому належать гарні книги: Яка тепер народна школа на Україні. Львів, 1896; На безпросвітному шляху. Про українську школу. – Київ, 1906. А етнографічні матеріали, Показчик і Словарь записали ім’я Грінченка трірко в літопису української науки. Грінченко являється поетом-громадянином, поетом праці на користь рідного краю... Його переклади Шіллера, Гавтмана, Ібсена становлять цінний здобуток нашого крас-

ного письменства”.

Коротка (офіційна) і блиска просвітня біографія Грінченка (1906–1910 рр.) є безцінним джерелом знань, ідеалів, жертвовного подвижництва для сучасників, для всіх тих, хто словом і чином служить нині українськості. Здається, що у Грінченковій душі в цей протуберанцевий період спалахування “Просвіти” ніби оселилась заповітна мета Лесі Українки, яка напередодні народин (1905) на київських пагорбах цього Шевченківського товариства напише:

Мріє, не зрадь!...
дай мені крила свої, хочу їх
мати сама,
хочу дихать вогнем, хочу жити
твоєю весною...

Заклик до виборювання торкався найсвятішого – визволення України і українського Слова. Поза ними – немислима ніяка воля.

Така наша доля, що як колись українці боролися за скасування ненависного імперського указу 1876-го, так і на початку ХХІ століття, побороюючи вже у своїй державі антиконституційний мовний закон “Ка-Ка”, захищаємо її від поневолення новітніми рашистами, маючи одного і того ж ворога – людожерну московію.

Як тоді за рідну мову заарештовували (1907-го) Лесю Українку і М. Лисенка, письменників А. Тесленка і С. Васильченка, так і нині продовжують злії московці вбивати за українську мову. Проте навіть у ті тривожні часи задля відродження українського слова в неймовірно важких умовах з’являлися перші рідномовні часописи: “Рідний край” (Полтава), “Хлібороб” братів Шереметів (Лубни), “Рада”, заснована Є. Чикаленком і С. Єфремовим, та чимало українських тижневиків: “Слово”, “Засів”, “Рілля”, “Українська хата”, “Дзвін”, “Світло”, “Сяйво”, “Літературно-Науковий Вісник”. А відомі професори і вчені М. Грушевський, І. Огієнко, М. Сумцов стали викладачі українською мовою в університетах.

Згадуються ці славні сторінки української історії щодо оборони Мови, Культури, Ідеалів Держави саме для того, щоби нагадати можновладним “полікультурникам”, що негоже творити політику закриття українських журналів, газет, альманахів, звужуючи і без того мізерний національний духовний простір.

Як і згубно для національно-державницької справи призначити нині Мінкультом “спеців” на кшталт москворотих “бикових”, які (вдумайтесь!) формуватимуть державну політику “стратегічних комунікацій”.

“Просвіта” мусить бути консолідуючим центром для українців, а тому слід вимагати (особливо зараз у часи катастрофічної міграції): прийняття державної програми “Закордонний українець”; створення інтелектуально-духовного, просвітницького національного сайту для всього українського зарубіжжя – від Сієла до Сіднея; забезпечення українців книгами та підручниками; створення україноцентричних концепцій і програм історичної, літературної, мовної, культурно-мистецької освіти.

Тому будьмо відповідальними у ставленні до українського Слова, Культури, Освіти, щоби десь та не поїтися згадуваними

управлінськими “мудрощами” та не приспати Шевченкової правди — наймогутнішої духовної зброї України.

Очевидно, саме заради цього впродовж десятиліття нинішня “Просвіта” імені Тараса Шевченка реалізує патріотично-просвітницький проект “Бібліотека Воїна”, презентуючи визначні твори славетних українців. Він не лише для відважного Воїнства, але й для підростаючого покоління учнів, студентів, для всіх спраглих України. Цю надважливу місію вже багато років виконує і визнаний народом животворний всеукраїнський часопис “Слово Просвіти”. Бо його високим українським словом оберігається національна пам’ять, зростає національна культура і свідомість, кується Перемога над клятим москвиним.

Тому в цю доленосну для Нації і Держави пору наша інтеграція, єдність і консолідація мають відбуватися на ґрунті суб’єктності власного, національно-державницького і культурного “Я”.

Борис Грінченко так написав у своїй праці, стаючи очільником “Просвіти”: “У загальнолюдську сім’ю треба йти з власним доробком. Інакше доведеться бути вічним членом цієї сім’ї”.

Задля України бережимо ці скрижалі національної Думки, суголосні Заповітам Шевченка. Бо історія “Просвіти” вкотре всім сущим українцям нагадує, що боротьба за свою Ідентичність (тотожна Державності) триває, ні на мить не зупиняючись.

Доля волеборців і націєборців уже в інших формах та загрозах переслідує нас і досі, екзаменуючи на здатність “бути” Українцями. У ці трагедійні часи ми всіма голосами єдиного Народу кажемо — “Бути!”.

Саме цими устремліннями живе “Просвіта” сьогоднішня (2024 року!), виборюючи разом із Народом святе право Нації на життя, чутливо реагуючи на виклики часу, в якому вмістилася наша віра в Перемогу над клятим москвиним.

Щирий уклін і шана Вам, **Просвіт’яни, Просвіт’ники**, що дотичні до духовних оберегів і зросту рідної Землі, Народу, України, одержимі Вірою, що такі “*Бог нам верне волю, / Розіб’є неволю... / І пошле їм добру долю / Од віка до віка*”.

Головна рада

Ігор ЗОЦ

Минулого тижня в Центральному офісі відбулося засідання Головної ради Всеукраїнського товариства “Просвіта” імені Тараса Шевченка.

У своєму вступному слові перший заступник голови “Просвіти” **Георгій Філіпчук** привітав учасників з 156-ю річницею від дня заснування товариства — 8 грудня 1868 р. Він зазначив, що зустріч робоча, є над чим працювати, тому до розмови онлайн запрошені голови обласних осередків.

Зокрема, голова Львівського обласного об’єднання “Просвіта” **Ярослав Пітко** звернув увагу на відсутність дати заснування “Просвіти” в переліку дат, які мають відзначатися на державному рівні. “Має бути офіційно встановлений День “Просвіти”, — запропонував пан Пітко.

Підтримав колегу **Михайло**

Січка, очільник “Просвіти” Прикарпаття. Він також вказав на необхідність зустрічей не тільки онлайн, а й у Києві. Зокрема, коли йдеться про підготовку до внесення змін до Статуту громадської організації.

Голова Київської обласної “Просвіти” **Євген Букет** зазначив, що внесення змін до Статуту Всеукраїнського товариства згідно з новими вимогами законодавства є нагальною необхідністю. Водночас це не повинно нашкодити діяльності місцевих осередків, зокрема обласних чи в територіальних громадах.

Євген Букет також звернув увагу всіх просвіт’ян, що тисячу гривень урядової програми “Зимової еПідтримки” можна сміливо використати на передплату “Слова Просвіти” на весь рік — це узгоджено з “Укрпоштою”. Вартість передплати з послугами доставки та оформлення становить 800 гривень, а на решту 200 гривень можна подарувати просвіт’янський часопис бібліотеці на перший квартал 2025 р.

Огляд медіа та соціальних мереж

Командир 108-го окремого механізованого батальйону “Вовки да Вінчі” **Сергій Філімонов** звинуватив командування ЗСУ у просуванні військ РФ під Покровськом Донецької області. Про це він написав у Твіттері, повідомляє український діловий портал “Експерт”.

“Головна причина катастрофи на Покровському напрямку — найвище командування, яке ставить перед підрозділами нереалістичні завдання. Генерали, які не розуміють можливостей підрозділів та не орієнтуються в ситуації на лінії зіткнення”, — написав військовий.

Зараз бої на цьому напрямку йдуть на півдні Даченського, а наступною метою росіян буде Чунішине, додає боець із позивним “Мучний”. А комбат **Станіслав Бунятов** вважає, що втрата Покровська відкриє армії РФ дорогу до Дніпропетровської області. І там просування росіян може прискоритись, оскільки область не забудована селами так щільно, як Донецька. Бунятов вважає, що у разі заходу росіян до Дніпропетровської області вони висунуть умову про її повну передачу РФ.

Колишній народний депутат України **Борислав Береза** на своїй сторінці у Фейсбуці написав: “Для тих, хто думає, що окупанти зупиняться на адмінкордоні Донецької області, у мене погані новини. Не зупиняться. І Трамп 20 січня не закінчить війну. І якщо ми не зупинимо ворога, то він буде просуватися далі й далі. Володимире Зеленський, а окрім того плану перемоги у вас є ще план оборони? Бо він зараз більш потрібен”.

Вікторія Самборська на своїй сторінці у Фейсбуці: “У ресторані Буковелю миска кукурудзяної каші з ложкою бринзи і грибною підливи (називається банош) коштує 1000 гривень. Стограмовий шматок м’яса з витребеньками гарніру (називається стейк) — 3000 грн. І ресторани рояться людьми.

На іншому кінці країни інші люди не встигають відкрити холодню консерву, стримуючи натиск окупанта, який щодня забірає нові території.

Перемагаємо... свій розум, честь і совість.

Єдиний марафон “неєдино-го” народу триває...

Мирослав Дочинець.

Очільник “Просвіти” Рівненщини **Іван Ветров**, як і його колеги з інших областей, говорив про відсутність державної підтримки на місцевому рівні. Тим часом просвіт’яни Рівненщини після широкомасштабного вторгнення ворога зорганізувалися для активної допомоги ЗСУ, зокрема передали на фронт п’ять автівок і багато інших потрібних речей. Так само збирали і направляли гуманітарну допомогу для жителів прифронтових територій і вимушених переселенців, яких прихистила Рівненщина.

Знайшов Іван Ветров подячні слова для Товариства української мови Чикаго на чолі з **Вірою Боднарчук**: “Наші посестри і побратими в діаспорі активно долучаються своєю широкосердною підтримкою до благодійних акцій в Україні”.

Своєю чергою просвіт’яни Рівненщини готують до видання книги про великих друзів України **Віри Боднарчук** і світлої пам’яті **Богдана Боднарчука**.

До слова, редакція “Слова Просвіти” надала до збірки інформацію про висвітлення діяльності добровільців Боднарчуків на шпальтах тижневика.

Голова “Просвіти” Тернопільщини, донедавна військовослужбовець ЗСУ **Петро Шимків** поділився досвідом співпраці ветеранів війни і просвіт’ян.

Голова Київської “Просвіти”, народний артист України **Кирило Стеценко** розповів про нещодавні мистецькі заходи, зокрема про залучення активістів до лав “Просвіти”. Пан Стеценко поділився своїм занепокоєнням з приводу поширення мови агресора серед підлітків 12-17 років, яке митець постійно спостерігає в Печерському районі столиці, та й не тільки там. “Це дуже загрози-

ва тенденція”, — зауважив він.

Народний депутат України багатьох скликаний **Іван Засць** закликав консолідовано реагувати на ймовірні переговори із заклятим сусідом: жодних поступок агресору! Політик припускає, що в духовній сфері супротивник виступатиме тези про особливий статус російської мови, рівні права церков, що для України абсолютно неприйнятно! На думку Івана Зайця, нам потрібно і далі сповідувати політику україноцентризму, поєднувати консервативні сили, йти до людей і пояснювати нашу позицію.

На зустрічі також виступили голова Чернівецької обласної “Просвіти”, народний артист України **Іван Дерда**, голова Херсонського обласного об’єднання “Просвіти”, заслужений працівник культури України **Олег Олексюк**, заслужений працівник культури України **Петро Андрійчук**, колишній народний депутат України **Євген Лупаков**, юрист, громадський діяч **Іван Шмигельський**.

Під час заходу просвіт’янин, народний художник України **Валерій Франчук** презентував свій фотоальбом “Розгойдані дзвони пам’яті”, присвячений трагедії Голодомору-геноциду.

Насамкінець з метою підтримки “Слова Просвіти” **Валерій Франчук** провів міні-аукціон своїх мистецьких творів. Їх придбали **Георгій Філіпчук** і новий голова Луганського обласного об’єднання “Просвіта” **Ігор Клопченко**. Дякуємо, дорогі побратими!

Принагідно редакція “СП” складає ширшу подяку меценату **Михайлу Кучірці** за підтримку редакції в найважчий час, усім, хто передплачує наше видання і офірує на істинно український часопис.

Днями медіа Павлограда поширили сумну звістку: загинув, захищаючи Україну, 20-річний просвіт’янин **Артур Кривошея**. “Він був активним членом Павлоградської молоді “Просвіти” на Січеславщині. Гинуть найкращі, віддають свої життя, щоб Україна вистояла і перемогла нашого одвічного ворога. Вічна пам’ять герою!” — написав **Микола Заремба** на своїй сторінці у Фейсбуці.

Попрощалися з полеглим воїном 14 грудня в Павлограді. Просвіт’яни схилиють голови

у скорботі. Світла пам’ять Артуру Кривошею.

Фото з відкритих джерел

“Огненний меч” — мистецька академія Київської “Просвіти”

Закінчення.
Початок на стор. 1

Хвилююче звучали вірші **Ольги Ходацької**, написані під впливом малюнків митця **В. Реброва**: “Кличу тебе, кличу, Святий Миколаю”, “Втомлений Янгол”.

Затамувавши подих, присутні слухали вірші **Богдана Томенчука** зі збірки “Вишійте, мамо, бронжилет” і поезію **Тараса Шевченка** у неперевершеному виконанні народного артиста України **Олексія Паламаренка**. Артистично і захоплююче торкалося струн серця поетичне слово заслуженого артиста України **Дмитра Лінартовича**. Українським струмочком лилася пісня бандуриста **Сновидея**, героїчним і потужним був голос Роду

Святослава Силенка, по-філософськи замислено виконував пісні на слова **Г. Сковороди** бард **Ігор Якубовський**. Відбулася прем’єра пісні “Єднаймося, браття!” у його виконанні на слова **О. Ходацької**. Поет і боець ЗСУ **Сергій Пантюк** емоційно вивершено прочитав свої вірші про війну і подарував музеєві літератури (**Р. Сеннікова**) дитячі малюнки для воїнів.

Віртуозним і неперевершеним було виконання “Шедрика” — всесвітньо відомого твору українського композитора **Миколи Леонтовича**, створеного на початку XX століття, маестром **Кирилом Стеценком**, народним артистом України, головою КМО ВУТ “Просвіта” імені **Т. Шевченка**.

Під час мистецької академії панував урочисто-піднесений настрій, письменники подарували для музейної колекції свої нові видання. Заключним акордом було фото на пам’ять із символічним прапором Перемоги освітян

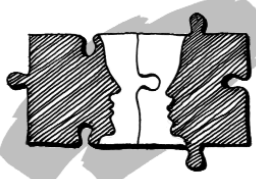

нескорених міст України і київський марш “Києву з любов’ю” **О. Юрова**, який співали всі присутні.

Слава Україні! Героям Слава! Вдячність ЗСУ, завдяки яким ми

маємо можливість жити, творити, об’єднувати свої зусилля задля їхньої підтримки і наближення Перемоги!

Ольга ХОДАЦЬКА

Віталій МІХАЛЕВСЬКИЙ, голова Хмельницького обласного об'єднання ВУТ "Просвіта" ім. Т. Шевченка

Напередодні Дня Збройних Сил України розпочався новий етап у творчій співпраці між Хмельницькою обласною організацією Національної спілки письменників України, Хмельницьким обласним об'єднанням ВУТ "Просвіта" імені Тараса Шевченка та 42-м гарнізонним будинком офіцерів.

Акція поповнення бібліотеки гарнізонного будинку офіцерів міста-воїна Старокостянтинівська україномовною літературою, в тому числі творами місцевих авторів, була ініційована в листопаді 2024 року Олександром Петруком, Оксаною Радушинською та Віталієм Міхалевським.

4 грудня представники ХОО НСПУ Віталій Міхалевський, Людмила Рудковська і Степан Шкапій передали авторські книги, книги з приватних бібліотек хмельницьких письменників та всі наявні на сьогодні видання літературно-публіцистичного альманаху ХОО НСПУ "Південний Буг" (№№ 1-14, 2018–2024 рр.). В числах альманаху можна ознайомитися з літературними процесами на Хмельниччині минулого та теперішнього часу, особливо періоду російсько-української війни, і детальніше вивчити творчість письменників-старокостянтинівців: Оксани Радушинської, Лідії Ярошно, Анатолія Ненцінського, Оксани Скоц, Володимира Дмитрика.

Крім названих письменників, активну участь в акції взяли Ольга Ткач, Анатолій Ненцінський, Альона Радецька, Петро Маліш, воюючий військовий медик Михайло Цимбалюк.

Дні "Просвіти" на Хмельниччині

На початку грудня в рамках відзначення 156-ї річниці Товариства "Просвіта" хмельницькі просвітяни та письменники провели кілька заходів мистецько-просвітницького характеру.

Серед подарованих примірників є книги історичного, краєзнавчого, громадського спрямування, дитяча література. Віriamo і знаємо, що поєднання фізичної та інтелектуальної зброї збільшує суспільні сили на шляху до нашої Перемоги.

Також в рамках тижня дитячого читання члени НСПУ Віталій Міхалевський, Людмила Рудковська та Степан Шкапій завітали із проектом "Література рідного краю" до Старокостянтинівської міської бібліотеки для дорослих (філії), де зустрілися з учнями 11-го класу школи № 7. Зустріч пройшла в інтерактивному режимі із запитаннями-розповідями про поезію, читанням віршів та цікавими обговореннями. Звичайно,

не минули болючі теми сьогодні, згадали разом із бібліотекарями та дітьми події російсько-української війни, подякували воїнам ЗСУ якраз напередодні їхнього свята. Письменники подарували бібліотеці кілька книг та альманах "Південний Буг".

Самі ж письменники наснажилися силою і відвагою Старокостянтинівська – міста-воїна. І, звичайно ж, не минули можливості поклонитися нашому генію Тарасові Шевченку біля пам'ятника.

У Хмельницькій обласній універсальній науковій бібліотеці відбулася презентація книги "Тяжіння пісні" Людмили Рудковської (Василишиної) – журналістки, поетеси, членкині Націо-

нальної спілки письменників України, Національної спілки журналістів України, уродженки села Плужне Шепетівського району.

Привітати авторку з визначною подією завітали її колеги по перу, друзі, знайомі, шанувальники художнього слова, здобувачі загальної середньої освіти КЗЗСО "Лицей № 17 Хмельницької міської ради", інші колеги з обласних, шкільних та вищих навчальних закладів м. Хмельницький.

Зоя Філіпенко, завідувачка відділу краєзнавства, розповіла про життєвий шлях авторки, назвала збірки, які вже є у її творчому доробку ("Уже тому, що я людина", "Сонячний суніт", "Душа і перо"), а також про художньо-

документальний збірник "Вічна загадка любові", ознайомила з розділами нового видання, а їх є три: "Гортаючи старі блокноти", "Життя зове" та "Усміхаємося".

Людмила Рудковська поінформувала про роботу над книгою, пошук її назви, відбір віршів, тем та її оформлення. Поетеса подякувала людям, які допомогли їй у створенні видання, зокрема, Степану Шкапю – гумористу, редактору книги.

З вітальними словами до Людмили Францівни звернулися члени Національної спілки письменників України Віталій Міхалевський, Анатолій Ненцінський, Йосип Осецький, а також представники Хмельницького обласного осередку Всеукраїнської творчої спілки "Конгрес літераторів України" Галина Корицька, Ольга Ковпак, Неля Нагорянська.

За творчу співпрацю та книги, які є у фондах бібліотеки, подякувала Олена Баворовська, заступниця директора з внутрішньої бібліотечної роботи.

Враженнями від збірки поділилася поетеса, літературна критикиня Альона Радецька, яка написала передмову до книги. "Тяжіння пісні" – не про пісню, а про її трансформацію, відгомін котрої лунає у душі поетки. Вона радіє з тими, хто поруч, і сумує за тими, кого вже немає..." – зауважила критикиня.

Упродовж заходу звучали вірші у виконанні авторки та літературні переспіви, написані на основі її поетичних творів. Музичним оформленням презентації стали пісні у виконанні барда Леоніда Мазура.

Під час заходу презентована книжкова виставка "Виплекана змелю Подільською" з фондів бібліотеки.

Між двома світами

У Рівному в Літературному музеї Уласа Самчука відбувся підготовлений спільно з Рівненським обласним об'єднанням ВУТ "Просвіта" ім. Т. Шевченка історико-краєзнавчий дискурс "Отаман Оскілко: 100 років між двома світами".

Захід присвятили Дню Збройних Сил України та 156-й річниці утворення "Просвіти".

Просвітяни, краєзнавці, громадськість Рівного обговорили значущість постаті Володимира Оскілка, презентувавши дві книги – "Між двома світами" Володимира Оскілка (1924 р.) та "Шлях до катастрофи" Володимира Тимошевецького (1920 р.).

Обласне товариство "Просвіта" спільно із дослідником історії УНР, доцентом Анатолієм Карпюком звернулися у Львівську бібліотеку імені В. Стефаніка, де знаходиться примірник видання Володимира Оскілка "За двома світами", з проханням зробити факсимільну копію. Керівництво

бібліотеки з люб'язністю задовільнило наше прохання.

Перші 50 примірників було роздано під час зустрічі. Після додруку плануємо розповсюдити в бібліотеки.

Учасники дискурсу були одностайні у важливості пророцтві Володимира Оскілка 100 років тому. Вже тоді він бачив майбутнє України лише в європейському просторі. Не врахували власні помилки і тепер. Саме тому стала можливою сучасна російсько-українська війна. Постать Оскілка

потребує ще досконалого наукового й історичного вивчення. І над цим ми продовжимо працювати. Також у пошуку ще двох частин видання автора, полководця, отамана Володимира Оскілка.

Принагідно просвітяни подякували благодійному фонду "Погорина" за підтримку в перевиданні книги.

За інформацією Рівненського обласного об'єднання "Просвіта" Фото з відкритих джерел

Прощання з Булгаковим

Міжвідомча робоча група з деколонізації та декомунізації у Києві розглянула новий перелік об'єктів, які пропонують усунути з міського простору. Серед них – пам'ятник письменнику Михайлові Булгакову, меморіальна дош-

ка композитору Петрові Чайковському та ще чотири пам'ятні знаки, пов'язані з радянською та російською історією: символічний знак "Київ – місто-герой" із п'ятикутною зіркою; пам'ятник Дмитру Мануїльському, міністру закордонних справ УРСР, який очолював делегацію радянської України на конференції зі створення ООН; пам'ятний камінь на

честь 100-річчя Леніна; меморіальна дошка на будинку, де під час нацистської окупації діяла підпільна комуністична організація.

Робоча група вирішила зберегти сім об'єктів, але за умови коригування написів чи інших елементів, які можуть нести пропагандистський характер, *повідомляється на сайті КМДА.*

Про малечу з добром

Наше просвітянське видання чимало публікацій присвячує появі нових книг, ми друкуємо не тільки рецензії на них, а почасти уривки і навіть цілі розділи. Проте потік літературних надходжень значний, не за всіма творами встигаємо і повідомляємо про них бодай коротко. Але ж сповіщаємо!

Як не розповісти про нове видання, якщо автори особисто приїждять до редакції. Наприклад, днями до нас завітала Раїса Хіргій з Київщини.

– Я родом із Сіверщини, а по закінченні Ніжинського медичного училища працювала фельдшером у селах Донеччини. Завершила свій професійний шлях ще до війни, перебралася до дітей у столицю. Захотілося поділитися своїми враженнями, спогадами, які втілилися в дитячі оповідання. Пощастило, що на життєвій дорозі трапився письменник Іван Просяник, який допоміг відшліфувати написане, – розповідає Раїса Хіргій.

До збірки під назвою "Пес, який ненавидів війну" увійшли майже два десятка оповідань: "Муркотун Марко", "Бешкетна коза Маргарита", "Воля понад усе", "Зайве яблуко", "Справжній українець" та ін. Книга адресована дітям молодшого шкільного віку, бо героями є їхні ровесники. Авторка зізнається, що вела особистий лікарський щоденник, який поклала в основу дитячих оповідань. Але вочевидь без спогадів про власне дитинство не обійшлося, бо кілька разів авторка згадує річку Десну

Раїса Хіргій у редакції "СП"

на Сіверщині, на берегах якої проходить життя її героїв. Це переважно сільські діти, які рано пізнають довколишній світ, природу, тварин. Авторка знайомить малечу тільки з добрими дорослими. Лиходії залишилися за кадром, але ми знаємо, звідки вони вдерлися в наше мирне життя. Так, в оповіданні, який дав назву збірці, йдеться про песика, якого поранили російські агресори, а український ветеринар його вилікував. Але психологічна травма і тварину спіткала: пес став боїтися людей в одностроях. Відтак на воротах обійстя з'явився напис: "Увага! В одностроях не заходити! Наш пес ненавидить війну!"

Важливо, що дитяча книжка вийшла з ілюстраціями учнів Люботинського мистецького ліцею "Дивосвіт" на Харківщині: керівниця Світлана Волчкова. Ось так робота над збіркою об'єднала представників одразу кількох областей.

Ігор ЗОЦ

Микола ШОТ,
заслужений журналіст України
Фото автора

Про Героїв просвітяни пам’ятають і дбають

Грудень – місяць заснування “Просвіти”. Саме цієї пори 1868 року вона виникла у Львові. З роками свою діяльність поширювала активне не лише в Галичині, а й у всій Україні. Хоч головним обов’язком було, кажучи словами нашого духовного гімну, нести світло науки й знання, але “Просвіта” підтримувала, виховувала, творила українськість, формувала національну ідентичність. Ця структура стала воістину громадською організацією, бо на її поклик відгукувалися цілими громадами, щоб будувати хати-читальні, дбати про придбання українських книг, часописів, газет.

У селі Шибалин, що межує з містом Бережани на Тернопіллі, читальня почала діяти з 1910 року. Через 19 років опісля місцева громада звела хату-читальню, де, крім “Просвіти”, “Доросту” (“Молода Просвіта”), працювали інші товариства і навіть кооперативи.

У 1930-х роках активними просвітянами були місцеві молоді жителі Василь Соляр, Іван Львівський, Михайло Урман, Йосип Совин, Михайло Соляр. Скажімо, Іван Львівський навчався в Бережанській гімназії, а його брат – в учительській семінарії. Іван став педагогом і навчав дітей спочатку в школі у селі Вівся, нині Козівської громади, а з часом – і в рідному Шибалині. Михайло Урман запам’ятався односельцям активним читачем сільської бібліотеки. Не маючи, напевно, змоги здобувати знання в тій же гімназії, підвищував свій освітній рівень, передплачуючи журнал “Самоосвітник”. Михайло Соляр мав надзвичайні здібності до техніки, ремонтував будь-яку зброю, годинники, інші пристрої та механізми. Василь Соляр зростав у сім’ї майстрів, тож і сам був умілець на всі руки. Щойно одружившись, розбудував нове родинне обійстя.

Власне, підвалини патріотизму вони заклали в “Просвіті”. Коли на їхню землю прилізла фашистська та червона армія, хлопці вступили в Організацію українських націоналістів, поповнили відтак лави Української повстанської армії. Скажімо, Йосип Совин і Михайло Соляр бойове хрещення отримали в локальних збройних акціях з ворогом у Карпатах. Смерть же всі прийняли в криївці, яку власноруч збудували та облаштували в рідному селі, а точніше, в лісовому масиві Старківка. Їх видав зрадник. Узагалі найстаршому з цих п’ятеро шибалинських упівців – Іванові Львівському було лише 28 років, а наймолодшому Йосипові Совину – 22. Василю

Соляру судилося прожити лише 25 років. Він залишив молоді дружини з двома доньками: Надією й четвертим роком, а молодша Зіновія народилася через місяць після загибелі батька.

Чи збереглися якісь архівні відомості героїчній смерті п’ятеро молодих патріотів, просвітян із Шибалина? Знаємо, що оунівці фіксували власну діяльність і видавали регулярні зведення, які називалися “Вісті з Терену” та “Вістки з Тернопільщини”. Багато таких документів було виявлено, зокрема, в травні 2004 року в так званому “Озернянському архіві” – бідоні, що понад пів століття був закопаний на подвір’ї Сафрона Кутного, жителя с. Озерна, а відтак передані до Державного архіву Тернопільської області та опубліковані в двох томах “Літопису УПА”. Так от, в одній з таких вісток повідомлялося: “18 квітня 1947 року біля села Шибалин у лісі на горі Лисоня більшовики в числі 60 осіб зааскочили в криївці повстанців. Повстанці, вистрілявши всі набої, останніми пострілялися самі”. Тіла загиблих героїв-повстанців чекісти боялися витягувати зі схрону самі, змусили це робити місцевих мешканців. Потім полеглих привезли перед будівлю районного МДБ для розпізнання. Рідні все це бачили, але не зізнавалися, бо знали, що чекатиме тоді на них якщо не тюрма, то сибірське заслання. Донині не відомо, де саме могила, в якій покояться п’ятеро воїнів УПА із Шибалина.

Примітно, що розбита криїв-

Зліва направо: донька загиблого воїна УПА Василя Соляра – Надія Криль з Іваном і Ганною Здикрами, просвітянкою Галиною Шот та Ярославом Крилем біля оновленого меморіалу повстанцям (2021 р.)

ка не давала спокою емгебістам і надалі. В травні 1947 року, як випливає з тих же самих “Вістей з Терену” та “Вісток з Тернопільщини”, чекісти зробили облаву, але у схроні знайшли лише заховані книжки з бібліотеки.

Ушануватиме пам’ять п’ятеро загиблих Героїв усією громадою мешканці Шибалина змогли вперше лише на початку 1990-х років, коли Україна відновила свою державність. Біля колишньої криївки тоді висипали символічну могилу, поставили дубовий хрест. Збудували тут також ще невелику капличку, впорядкували навколишню територію. Доклалися до цієї пам’ятної справи рідний брат полеглого Василя Соляра – Федір, донька Надія, зять Григорій, родичі інших загиблих, односельчани. Щороку тут від-

правляли панахиди за тими, хто поклав свої голови в борні за волю України. Та з десятиліттями меморіал потребував оновлення. Задля цього всю свою енергію спрямувала внучка Василя Соляра – Галина Шот, активна просвітянка. Ні в тодішній сільській раді, ні в районній владі не знайшла підтримки. І тоді звернулася до шибалинина, підприємця Івана Здикра. Знала, він – людина великої душі, патріот, що разом ще з двома своїми побратимами 30 липня 1989 року вперше у новітній українській історії підняли на горі Лисоня синьо-жовтий прапор. Пан Іван не відмовив. Його донька – Ірина Фреїшин склала проект майбутнього меморіалу. І робота набрала обертів. 24 жовтня 2021 року відбулося його урочисте відкриття та освячення.

А тим часом російський окупант роздирав вибухами українську землю... Галина Шот як керівниця гурту “Пшеничне перевесло” організовувала концерти, гостинці для наших поранених хлопців, які лікувалися у Львівському та Рівненському військових шпиталях. З повномасштабним вторгненням росії в Україну тернопільські просвітяни значно розширили перелік добродійних справ. Зокрема, разом із викладачами й студентами Тернопільського фахового коледжу харчових технологій та торгівлі готували за місцевими рецептами домашнє печиво, яким ласували українські бійці. Тепер зі смаколикми відвідують воїнів, які лікуються та проходять реабілітацію в деяких місцевих лікарнях. Більше того, навіть створили “Клуб “Галицьке вариво” на чолі з просвітянкою Ольгою Чайкою. Так, під час останнього заходу в рамках засідання клубу для фронтників приготували смачні салбургери, напекли пляцків і розмаїтого печива, назбирали фруктів. Звучали також поезії та пісні членів Тернопільської “Просвіти”, а Олена Мудра разом з волонтерками благодійного фонду “Промінь сонця” намотали для військовослужбовців оберегів-мотанок. Тим часом художниця-просвітянка Наталя Басараб творила портрети наших захисників для своєї серії “Іхні очі дивляться в душу...”.

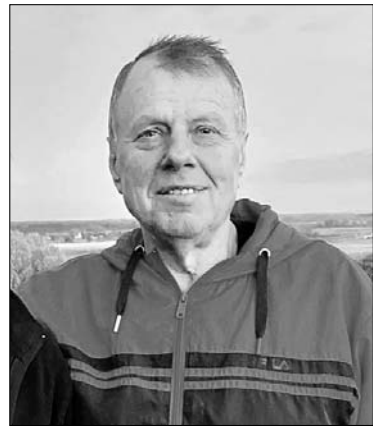
Голова міського об’єднання “Просвіти” Наталя Чорна каже, що також організували “Клуб незламних сердець”, на засіданнях якого діляться спогадами про загиблих Героїв, розповідають про тих, хто кує нашу Перемогу над ворогом. З уст очільниці цього клубу Марії Карпик часто звучать її власні вірші. Художниця ж Наталя Басараб пише портрети воїнів.

Наталя Чорна зауважує, що нині Тернопільська “Просвіта” у вирі культурного, освітнього та громадського життя. Власне, задля того й з’явилася 156 років тому “Просвіта”.

Тетяна КОЛЯДИНСЬКА,
журналістка, м. Дніпро

Правдивий голос Українського радіо

**На 69-му році життя відійшов у засвіти
відомий журналіст Іван Діденко**

Зачувши улюблену мелодію, що наближалася, ми знали: до нас іде Іван. За вікном стояла зима, і з магнітофона теж “падав сніг”. Я випрошувала у нього що корочку з кількома клавішами і крутила Адамо досочу. Благо, дівчата в кімнаті і гуртожитські сусідки за стіною не противилися...

Учорашній школяр Іван Діденко був неговірким і трохи сором’язливим. Але дуже скоро цей малопомітний хлопчик, здавалося, аж підріс, випростався і розправив плечі, які грали м’язами. У ньому з’явилася якась внутрішня розкутість й впевненість. Ваня тягав залізо! До штанги його принадив Петро Кравцов, з яким вони жили в одній кімнаті, і ця дружба тривала довгі роки. Хоч із часом її розділяла відстань не лише між містами, а й континентами.

Коли нам запропонували обрати спеціалізацію – газету, радіо чи телебачення, Іван обрав радіо. Гріх було б “закопати” такий баритон! На Всеукраїнському радіо починав, там і закінчував свою кар’єру. Відлучившись ненадовго у Національну телекомпанію України і в “Укрінформ”. В останні роки опікувався регіональним радіомовленням, зокрема, підготовкою радіопередач, що транслювалися на тимчасово окупованій території Донбасу.

Ми рідко зідзвонювалися, ще рідше бачилися. Він чомусь не приходив на наші традиційні “п’ятирочки”. Тому в моїй пам’яті лишається таким самим, як на знімку 1983 року, – на першій зустрічі нашого журналістського курсу – через п’ять років після закінчення Шевченкового університету. Іван прийшов з квітами, які дісталися мені. Другий зворушливий сюрприз чекав у ресторані. Коли після численних тостів настала черга “вальсу”, з Іванового магнітофона полинув бентежний голос Сальваторе Адамо.

Він зателефонував, коли почалася Велика війна. “Ти в порядку? У вас же там прильоти...” Цікавився, якими інформаційни-

ми ресурсами користуюся, звідки дізнаюся про новини. Надсилав відео, які маю подивитися. Радив, яких експертів слухати.

А на день народження я отримала фоторепортаж із ташанського обійстя. На знімках біліли анемони і жовті ромашки, тішили кольорами лілії і троянди, цвіла вишня і червоні малина. Іжачок, очевидно, пущений сюди на прожиток, хазяїнує коло миски. “А ще багато котиків приходить, птахи різні прилітають, – додає автор. – Маємо 0,5 га. Є де розігнатися...” “Але, схоже, ніколи розігнутися”, – кажу я, поглянувши на чисті й підгорнуті картопляні поля, на рівенькі шнурочки зеленої цибульки, на турботливо прикриті сіткою грядки городниці. “Та ні, воно в мене саме росте”.

У цей “родовий маєток” дружини, я думаю, його кликав, перш за все, одвічний обов’язок перед землею. Сільський хлопець, сам родом із Тарашанського району, теж із цієї сторони, він умів і працювати на землі, і цінувати її. За що й шанували. Громадська організація “Ташань імені Віталія Краснюка” – земляка

ташанців, майора СБУ з позивним “Сокіл”, який загинув на Чернігівщині, засвідчила цю пошану, назвавши у прощальному слові Івана Олексійовича Діденка знаменитим своїм сусідом, людиною з великої літери, патріотом нашої Держави, другом і однодумцем.

...Несподівано Іван обізвався з Відня: “Приїхав до дочки, зробили пару операцій”. Скаржився, що ні в магазинах, ні в кафе майже нічого немає дієтичного. “Бурячка чорногоного столового хочеться, відварити та на тюрочку... Але його просто немає в продажу! Злидота...” Упізнаю діденківський гумор, коли сміятися треба не зразу. Одне слово, в Австрії йому було некомфортно.

“Хочу пошвидше вирватися з цього пекла. У нас вдома найкраще. Куди цій Європі до України! Багато хто з нас просто не уявляє, який неоціненний скарб дав нам Господь, волею якого ми тут живемо і, сподіваюся, будемо жити й далі. Але для цього треба дуже любити свій край, зміцнювати його з усіх боків, робити його кращим, заможнішим, не продаватися одвічним ворогам, боро-

нити країну, а не розтягувати її на куски. На жаль, більшість зробили фатальну помилку і самі себе продовжують знищувати” (повідомлення на Вайбер, 30.06.24 р.).

Скинула йому фото з травневої зустрічі наших хлопців на святкуванні ювілею Володі Чопенка. “Дякую. Додала мені внутрішніх сил, трохи сльозу пустив. Дай нам Боже побачитися з усіма нашими, і бережи нас і Україну від ворожих ракет і всякого зла!”

“Продовжую ще лікуватися. Інколи прориваюся в Київ для поповнення фізичних і моральних сил. Дасть Бог, до кінця року закінчу довге і виснажливе лікування з позитивним результатом!” (28.09.24 р.).

Рівно через два місяці, 28 листопада, Івана не стало.

...Цей веселий віршик написав сам після якоїсь, як видно, не дуже короткої нашої розмови:

*Подзвонив мені Іванко
Якось ввечері – не зранку,
Стільки всього розказав,
Компліментів нанизав,
Літа давні ми згадали,
І сміялись, й сумували,
Похвалились, просльозились,
Зустрітись зговорились...
Що б іще ми учинили,
Чого б іще наговорили,
Якби задзвонив Іванко
Не увечері, а зранку?*

...Все. Уже не подзвонить...

Нестор МИЗАК,
доктор історичних наук,
професор Чернівецького національного
університету імені Юрія Федьковича

В умовах визвольної боротьби ОУН, УПА за Українську Самостійну Соборну Державу народилися десятки талановитих майстрів слова: прозаїків, поетів, публіцистів, художників, багато з яких на превеликий жаль залишаються невідомими до наших днів. Про одну з них, письменницю та поетку збройного підпілля ОУН Лідію А. Попович, ми вперше довідалися в результаті багаторічних польових досліджень в селах колишнього Мельнице-Подільського району Тернопільщини. Так у селі Іване Пусте (донедавна Борщівського, нині Чортківського району) віднайдено рукопис книги “За рідний край в крові і вогні”, присвячений боротьбі збройного підпілля ОУН з московсько-більшевицькими окупантами краю у 50–60-х роках ХХ століття. Книга написана взимку 1953 р., коли до галицьких сіл ледь долітали новини про бандерівські повстання у большевицьких тюрмах і концтаборах. Україна в ті часи ще не знала дисидентських протестів, як і протестів підрослого покоління молоді, загартованого на розповідях учасників визвольної боротьби.

Лідія Попович залишила про себе небагатий життєпис. Відомо, що народилася на Київщині в патріотичній родині. Батька її, активного воїна петлюрівської армії, розстріляли большевики. І вона малолітньою з дідусем і мамою емігрували на територію східної Галичини, загарбані Польщею. Зупинилися недалеко від Збруча в містечку Скала-Подільська з надією повернутися на рідну землю після визволення України від московської комуні. На жаль, надії їхні не здійснилися. Збруч у 1939 р. перейшли совети, які надовго закріпилися на західних землях України.

Нам поки що не відомі деталі перебування Лідії Попович у селі Іване Пусте. Сучасні мешканці села мало що пам’ятають і можуть розповісти про цю таємничу особу. Одні стверджують, що вона працювала учителькою молодших класів у селі, інші, що керувала художнім гуртком при клубі села. Більше стає відомо, коли уважно читати знайдений рукопис. Зустрічаючись з членами збройного підпілля, про

Лідія Попович “Галичанка”

яких йдеться у книзі (Лідія Попович називала себе східнячкою “Оленою”) вона готувала для підпільників детальні звіти з діяльності окупаційної влади, тексти листівок з відозвами до населення Галичини та сходу України, молоді і колгоспників. Вона чітко відстежувала події, які відбувалися в умовах большевицької окупації краю: репресії над селянами, депортації до Сибіру, безкінечні облави, арешти і допити у мельницькому райвідділі МДБ під керівництвом майора Артёма Курила. При цьому описує безмежний садизм і безум’ємство провокацій над людьми, повішення повстанців у Мельниці та Чорткові з метою нагнітання страху серед селян, грабунки краян колгоспною системою, позиками та езекуціями большевицького чиновництва.

“Галичанка” героїчним стилем звеличує боротьбу збройного підпілля ОУН з московськими окупантами: жорстокі бої повстанців “Чорноморця”, “Яреми”, “Комара”, “Зеленого”, “Тараса”, “Андрія” та інших патріотів краю.

Лідія Попович наділила героїв-бандерівців рисами богатирів, які ні на мить не завагалися у визвольній боротьбі з москочинами, не здавалися північним загарбникам, безжалісно карали місцевих колаборантів, що допомагали окупантам організувати колгоспи, збирати державну позіку, грабувати селян та депортовувати їх у Сибір. Бандерівці Лідії Попович виховувалися на національних традиціях українського народу, поезіях Тараса Шевченка, Івана Франка, Лесі Українки, вони любили рідну церкву, пісню і природу й проща-

лися з ними, гинучи в бою. Повстанці не переймалися теоріями на кшталт західно-європейського інтегрального націоналізму, які їм присвоювали большевицькі ідеологи. Їхніми найсвятішими ідеалами були змістовні гасла “Бог і Україна”, “Слава Нації”, “Україна понад усе”, за які вони віддавали своє життя.

Лідія співпереживала за долю кожного повстанця та оплакувала його смерть у своїх патріотичних поезіях. На загибель повстанців “Чорноморця” (5 квітня) і підрайонного провідника “Яреми” 13 липня 1949 р., відгукнулася героїчною поемою “Галичина з 1944 року”, яку передала для тиражування в повстанську друкарню “Поділля” імені Ярослава Старуха “Стяга”, що діяла у райцентрі містечка Товсте.

Без сумніву, Лідія Попович стала б визначною майстриною слова, але підпільні умови, у яких вона складала тексти, не сприяли розвитку її таланту. Свою працю вона присвятила не тільки повстанцям Мельнице-Подільського району, але і сходу України, які воювали на згаданих територіях, з надією, що рукопис збережеться і зацікавлені нащадки роздрукують його у тисячних тиражах. На прикінцевих сторінках свого твору Лідія “Галичанка” написала так: “Спогади ці присвячені ще і для Східної – Великої України, щоб закутих і приспаних в ярмо большевицьке братів-українців розбудити і хоч менш-більш дати зрозуміння їм словом рідним і правдивим про т. зв. “западних бандитів, бандьорів”, як п’ятіє Московія визвольну і героїчну боротьбу Галичини за свою Незалежність. Хай кожний українець з увагою прочитає ці сторінки, бо ж усі ми – брати рідні, кість і кров одної поневоленої Матері-України. І усім нам треба порозумітися взаємно та шляхом одним і стихійним прямувати твердо до мети-волі. Вічна слава, честь і пам’ять, незвісним полеглим сотням героїв підпільної боротьби. Безсмертна слава героїчним українським повстанцям Степана Бандери, провідника ОУН. Хай живе і зростає український народ! Слава полеглим і новим Борцям!”

Видаючи рукопис, ми сьогодні виконуємо її заповіт в умовах московської агресії. Прочитавши спога-

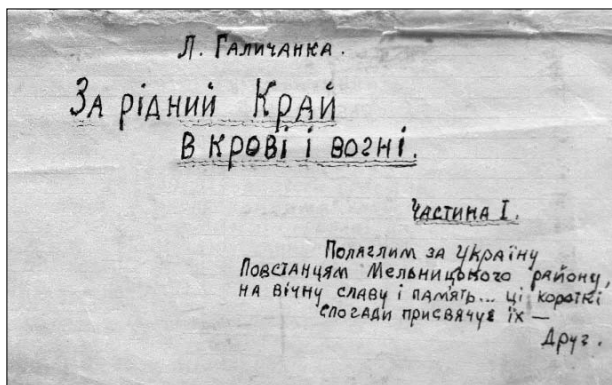

Лідія А. Попович “Галичанка”, 1953 р.

ди Лідії Попович, усоте переконаємося в звирячій сутності супроти українців сучасних москочитів, які зовсім не змінилися від своїх попередників. Авторка книги вірила у світле майбутнє України і обдарувала твердою вірою всіх героїв книги, простих селян: матерів, батьків і їхніх дітей і ні на мить не зневірилася в їхньому патріотизмі.

Лідія Попович, на жаль, не дожила до розпаду РСРС та проголошення на його руїнах незалежної Української Держави. На початку шістдесятних років ХХ століття переїхала на постійне проживання до Кіцманського району Чернівецької області. Мешкала самотньою, важко хворіла та була нехочаючою. У 1990 р. лікувалася у стаціонарі районної лікарні м. Кіцмань й прагнула поміняти місце проживання на геріатричний пансіонат. Однак несподівано померла 21 березня 1990 р. й похована на місцевому цвинтарі.

Дорогими й безцінними спогадами про діяльність збройного підпілля ОУН Мельнице-Подільського району Лідія А. Попович засвідчила про непокору українців московським загарбникам. Своєю працею вона без сумніву заслуговує вдячної пам’яті нащадків на сторінках визвольної історії ОУН, УПА.

Титульна обкладинка

Микола ЖУЛИНСЬКИЙ

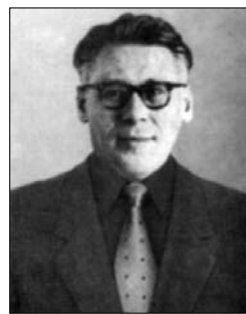
Приємна несподіванка: видавництво “Веселка” опублікувало упорядковану головним редактором Іриною Бойко книжечку віршів та оповідань “Перший закон дружби” Леоніда Полтави. Я вдячний Ірині Трохимівні за подаровану мені, вірніше, моїм семилітнім онукам Назару і Матію цю чудову видану, талановито проілюстровану Катериною Радько збірку маловідомого, на жаль, в Україні поета, прозаїка, драматурга, автора лібрето до опер і оперет, публіциста Леоніда Полтави.

Він у 21-річному віці змушений був покинути Україну і наступні 48 літ прожити за межами рідної землі. Про життєвий тернистий шлях і про його багатожанрову творчість полтавчанина Леоніда Пархомовича, який прибрав собі літературний псевдонім Полтава, доволі вичерпно розповів у передмові до цієї книжечки “Провісник незалежності” незабутній Дмитро Чердніченко.

Так збіглося, що я в цей день, коли Ірина Бойко передала мені “Перший закон дружби” Леоніда Полтави, вкотре гортав антологію української поезії, присвячену УПА і революційно-визвольній боротьбі 1942–1967 рр. під назвою “Слово і Зброя”, видруковану в Канаді в 1968 році. Упорядкував і написав бібліографічні довідки про поміщених у антології понад 70 поетів Леонід Полтава.

Упорядник подає в першому розділі “Провісники створення збройної сили національної України” твори, написані до початку та під час Другої світової війни, а в розділі “Українські поети за кордоном про УПА, її творців та національно-визвольну

Признався: “Люблю працювати для дітей” Про Леоніда Полтаву і не тільки

боротьбу” знаходимо і три твори Леоніда Полтави: “Моя Україна”, “Монолог поета із п’єси “Недосяжні” і “Поєма про повстанську пісню”.

Перечитував цей вірш “Моя Україна”, який Леонід Полтава написав у Франції в 1949 році, і мимоволі зродилася в мене думка: а чи не слід було б перевидати цю антологію “Слово і Зброя” саме зараз, у часи нашого героїчного протистояння зловісному ворогові України – московській орді. Адже і тоді співробітник Похідної Групи ОУН під час Другої світової війни Леонід Полтава знав і передбачав, що Україні в недалекому майбутньому судилося у кривавих бойовищах виборювати від Московщини свободу.

Саме на відзначення 25-річчя Української Повстанської Армії й була видана ця антологія української поезії, в якій, зазначалося в передмові, “кожний зможе знайти... для себе нову насагу до праці в користь воюючої, нескореної і незламної нашої Батьківщини”.

У цьому ж ювілейному, 1967-му році на відзначення 25-річчя створення УПА у Філадельфії під мистецьким керівництвом режисера Володимира Шашаровського була поставлена п’єса Леоніда Полтави “Недосяжні”.

В антології “Слово і Зброя” автор цієї п’єси надрукував “Монолог поета”, в якому він пророкує майбутню долю Московщини, приреченої на саморозп’яття на тому хресті, на який вона плює своєю лютою ненавистю до України та інших вільних народів.

*Ти, вийшовши з багон, з північної хуги,
Із реву пропалих монгольських племен,
Із кусня землі не зоравши ще плугом, –
Уже забажала чужинних знамен
І кинулась сліпо в далекі походи,
Сліпим кажаном, щоб валити все ниць...*

*Московщино! Топчеш “от края до края” –
А ми не зникаєм
І в хвищах твоєї зими,
Підземними водами ми наростаєм,
Народ – не здається,
УПА – не мирає,
Живими ключами ще вдаримо ми!*

У післямові упорядник Леонід Полтава беззлітостно стверджує, що ця антологія “Слово і Зброя” “унікальна і чи не єдина в історії світової літератури та боротьби поневоленої нації за незалежність”. Головне, що усі ці автори, які зібрані в антології, прагнули “оспівати тих, хто змагався і змагається під княжим державним гербом України – Тризубом”.

Гадаємо, що на ідею перевидання антології “Слово і Зброя”, яке могло б належно підготувати до друку (подати кращі фотографії поетів, розширити бібліографічні довідки та ін.) і опублікувати достойне біль-

шої уваги і підтримки з боку держави авторитетне видавництво “Веселка”. Не сумніваюся, що могли б відгукнутися, тобто, фінансово підтримати українські закордонні громадські організації та благодійники. Адже видання цієї збірки творів для дітей Леоніда Полтави “Перший закон дружби” спонсорували Об’єднання жінок оборони чотирьох свобод України (голова – п. Марія Крутяк) і Фондація імені Уляни і Лариси Целевич-Стецюк.

Вітаючи появу книжки творів для дітей Леоніда Полтави у видавництві “Веселка” (до речі, в інших українських видавництвах переважно завдяки упорядкуванню родини Чердніченків також з’явилися друком твори Леоніда Полтави), слід визнати, що наш читач мало ще обізнаний з літературним життям поза межами рідного краю. А це величезний масив різножанрової літератури, не кажучи вже про образотворче мистецтво, науку... Українське мистецьке слово творилося в багатьох країнах українського поселення – в США, Канаді, Англії, Аргентині, Бразилії, Венесуелі, Австралії, Німеччині, Франції та майже в кожній країні Європи.

Багато вже письменницьких імен та творів оприлюднено в Україні, але й немало художньо вартісних творів ще чекають на видавця, тому сподівання видатного українського літературознавця та суспільно-політичного діяча Григорія Костюка, з яким мені пощастило не раз спілкуватися в США, що “довготривалі літературний процес поза межами рідного краю перестане існувати й природно увіллється в єдине могутнє річище вільної української багатопланової й багатовиявної у формах літератури”.

У Національному музеї літератури України відбулась презентація українсько-турецької білінгви “Сліди на воді” видавництва “Академія Парадигма” (м. Чинакале, Республіка Туреччина) відомого поета, лауреата багатьох національних та міжнародних літературних премій **Василя Куйбіди**.

Модерувала зустріч голова Київської організації НСПУ Тетяна Фольварочна. Вона розповідала про життєвий шлях Василя Куйбіди та читала уривки з його творів.

Ця книжка – десяте видання перекладів поезій пана Василя на іноземну мову, до цього його книги були перекладені японською, польською, чеською, англійською та іншими.

У ювілейній книзі – філософське осмислення динамічного суперечливого світу, в якому калейдоскопічно змінювані події формують образи зниклих сутностей. Глибинно зв'язаними словами він передає найтонші порухи душі, яка пізнає виокремлені уявою предмети, досліджує зміни відчуттів і настроїв. Осягнення уявного чи реального, даного у нестійких відчуттях, засобами поезії справляє неповторне враження.

Під час презентації виступила упоряднича та перекладачка білінгви, кандидатка філологічних наук Тудора Арнаут. Вона зауважила про шалений попит на книжки у Туреччині та про важливість популяризації таких іноземних видань в Україні.

Для обкладинки та ілюстрацій використано репродукції картин члена Національної спілки художників і НСПУ Михайла Поживанова. Під час свого виступу він розповів про перші

Білінгва про життя буремне

спільні роботи з Василем Куйбідою та по-іменно давню дружбу.

Наскрізною ниточкою усього заходу було прочитання власних поезій автором, а пані Тудора перекладала їх на турецьку. Музичний супровід до поезій підготував відомий музикант, директор Інституту розвитку території Юрій Ганушак.

Своє вітальне слово на презентації вголосили письменники, журналісти, перекладачі, професори та громадські діячі. Серед них: Ельхан Нурієв, Лариса Івшина, Борис Пономаренко, Василь Василяшко, Василь Степаненко, Роман Кухарук, Любомир Васильєва та Сергій Різник.

Минулого тижня відбулася ще одна презентація книги Василя Куйбіди – в Одеському літературному музеї. Захід від-

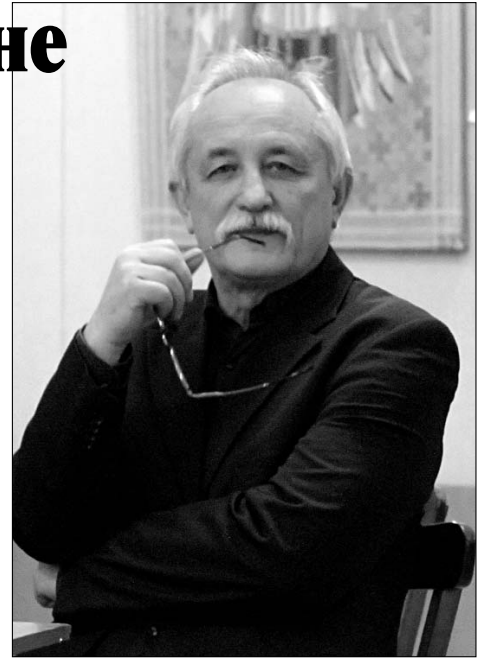
крив заступник голови НСПУ, поет Микола Гриценко. У своєму вступному слові він зауважив, що Василь Куйбіда не лише поет, а й важлива постать в українському громадському та політичному житті.

“Куйбіда був два строки міським головою Львова, але навіть у політиці він завжди відчував себе поетом”, – наголосив Микола Гриценко. Він також зазначив, що це вже десята книга Василя Куйбіди в перекладі іноземною мовою, що робить його справжнім представником народної дипломатії, поширюючи українську культуру на міжнародній арені.

Михайло Поживанов також поділився спогадами про свою дружбу з Василем Куйбідою, яка зародилася ще в 90-ті роки. Він згадав Різдвяні канікули у Львові для дітей з Маріуполя, під час яких маленькі гості зіткнулися з новими для них традиціями святкування Різдва Христового, що залишило незабутні враження.

Упродовж усього часу заходу сам автор Василь Куйбіда читав поетичні твори з нової книги навіть турецькою мовою. Його вірші вразили глибоким філософським змістом і знайшли ширший відгук у слухачів і супроводжувалися бурхливими оплесками. Вся творчість Василя Куйбіди осяяна міркуваннями про життя, людську душу та боротьбу за незалежність України.

Учасників зустрічі привітали музиканти, зокрема, свої пісні виконав відомий бард Анатолій Себов. Також свої вірші епохи відлиги, що

відображають дух часу та боротьбу за свободу, прочитав поет-дисидент Олекса Різників. Він розповів цікаві факти про родину Куйбіди, зокрема, про те, що матері Василя та Олекси мали одне й те ж ім'я – Катерина.

На захід завітав актив Одеської регіональної організації НСЖУ на чолі з Юрієм Работіним, який теж прочитав свої поетичні твори і подарував від імені форуму “Українська мова – мова єднання” книжки з ширим побажанням подальших творчих успіхів.

Підготував Ігор ЗОЦ
Фото з відкритих джерел

Віктор СКРИПНИК,
почесний краєзнавець України,
м. Слов'янськ – м. Барвінкове

Навесні 2022 року довелось з дружиною виїхати зі Слов'янська на Вінниччину, а вже восени вирішили повернутися. Не в Слов'янськ, бо перебував під постійним ворожим вогнем, квартира була без вікон, але поближче до рідних місць. Дорогою перебирали ближчі й більш безпечні міста: Дніпро, Павлоград, Лозова. Та найближче до нас (всього 40 км) – Барвінкове. До того ж, місто вже пережило ракетні обстріли, потроху заліковувало рани, налагоджувало роботу установ, відкривалися магазини, банки, аптеки. Думали, що не буде проблеми з житлом; там мешкала дружина мого покійного двоюрідного брата, але після попадання ракети в будинок син вивіз маму до себе, в місто Валки. Казали, приїдете, візьмете ключі й обживайтесь. Вікна засклимо.

Не без проблем добралися до Лозової, а до Барвінкового через пошкодження залізничні поїзди не ходили. Виручив колега-краєзнавець Микола Володимирович Зелений. Він найняв машину, забрав нас і поселив у себе.

З Миколою Володимировичем ми познайомилися в кабінеті пресекретаря Барвінківського міського голови, колишнього редактора районної газети Віктора Івановича Мандрики, з яким нас пов'язувала робота над матеріалами про життя наших видатних земляків: поета-романтика Михайла Петренка та письменника, громадського діяча Григорія Данилевського, завдяки якому Харківсько-Азовську залізницю в 1869 році проклали через наші рідні краї – Барвінкове, Слов'янськ, Краматорськ.

На одній із зустрічей М. Зелений розповів, що написав історичний роман “Думи про козака Барвінка” – сподвижника Богдана Хмельницького, засновника слободи Барвінкова Стінка, яка в 1938 році одержала статус міста і назву міста Барвінкове. Подарунок земляка прочитав, як кажуть, на одному подиху. Був просто в захваті! І не тільки великим обсягом історичного матеріалу, а й описом природи, життя козаків, освоєвачів Дикого степу. І все це гарною українською мовою.

В епілозі автор наводить думу про козака Барвінка, яку співали кобзарі у XVII столітті, та текст думи, списаний з портре-

Від любителя до професіонала

та Івана Барвінка невідомого автора, датований 1668 роком. Закінчується дума зверненням до нас, нащадків славних козаків, борців за волю України: “Ростіть наші, ростіть, діти, виростаєте славними козаченьками, бороніть волю та не давайтесь панам у неволю. А нашого лицаря козака Барвінка будем пам'ятати у віках”.

У короткій післямові автор розповідає про встановлення пам'ятника козаку Барвінку в місті, засновником якого він був. З'ясувалось, що в 1963 році барвінківський художник Іван Олексійович Плис звернувся до свого друга, відомого в Україні скульптора Михайла Федоровича Овсянкіна з пропозицією створити пам'ятник уславленому козаку. Після деяких вагань і освоєння теми Овсянкін зробив скульптуру Барвінка. Але знайшовся чиновник, який заявив: “Нечого ставити пам'ятники разбойникам” – і наказав зруйнувати готовий постамент і розбити скульптуру. Що й було зроблено.

Тільки в 1992 році, вже в незалежній Україні, Овсянкін виготовив новий пам'ятник козаку Барвінку. Його й встановили на майдані поруч з Будинком культури. Тепер тут проходять всі урочисті заходи міста і об'єднаної територіальної громади.

За новою традицією на останній сторінці палітурки вміщено невеличкий портрет автора і його коротенька біографія. Зелений Микола Володимирович народився 27 січня 1946 року в с. Нікополь Барвінківського району Харківської області. Закінчив Гусарівську середню школу, історичний факультет Донецького державного університету. Понад 30 років працював вчителем і директором Африканівської школи. Відомий на Харківщині краєзнавець, організатор шкільного туризму та музеїв.

У краєзнавчому музеї, створеному М. В. Зеленим у Барвінківській ЗОШ № 4, мені пощастило побувати до повномасштабного вторгнення путінської росії в Україну. Дивувався, як в одній кімнаті розмі-

масу портретів, картин, різних предметів, друківаних матеріалів. Господар хвалився, що голова ОТГ Олександр Олексійович Бало обіцяє розширити районний музей. Не встиг. Під час масованих обстрілів у березні 2022 року рашисти вцілили і в ЗОШ № 4, і в музей, а бібліотека, розташована поруч, вигоріла вщент. Коли я побачив оте згарище, ледь серце не зупинилося. У 1957 році там був наш 10-В клас. Тепер вціліло вікно, біля якого стояла наша з Анатолієм Денисенком партя.

Холодними осінніми вечорами, усівшись поближче до електроплитки, прига-

У краєзнавчому музеї Барвінкового

дували дні давно минулі. Микола розповідав, що його батько працював на заводі в Краматорську. На фронт потрапив прямо з параду 7 листопада 1941 року. Був тяжко поранений – втратив руку й око, але додому повернувся тільки в 1943-му, після звільнення нашого краю від фашистських окупантів. Йому знайшли роботу – призначили головою колгоспу.

Ім'я Миколі дісталось від загиблого брата, який у складі партизанської групи брав участь у підриві великого німецького складу боеприпасів на станції Шидлівська поблизу Слов'янська. Історію полюбили ще в 4 класі. Вчителька, а згодом і директорка школи Майя Григорівна підтримувала хлопця, посприяла, щоб її кращого випускника призначили вчителем історії. Оскільки навантаження не вистачало й на міні-

мальну зарплату, він створював гуртки, організовував екскурсії, туристичні походи, краєзнавчі музеї. А ще здобував вищу освіту. До захисту дипломної роботи залишався ще рік, а його вже призначили директором школи. Хорошим він був керівником, високий рейтинг мала школа. Аж тут трапилася спокуса – запропонували Миколі Володимировичу очолити КСП, утворений на базі реформованого радгоспу. Погодився. Й до цього часу чує потилицю. Та знання історії, захоплення краєзнавством допомогли йому реабілітуватися: 15 грудня 2021 року на контрактній основі його призначили директором краєзнавчого музею Барвінківської територіальної громади Харківської області. Цьому посприяв той факт, що

М. В. Зелений – єдиний у місті дійсний член Національної спілки краєзнавців України. Ось так любитель став професіоналом.

М. В. Зелений розповідає, що музей у Барвінковому був створений в 1936 (за іншими даними – 1934) році завдяки старанням групи місцевих ентузіастів на чолі з художником і колекціонером старожитностей Іваном Олексійовичем Плисом.

Відвідувачі мали можливість ознайомитись з творами образотворчого мистецтва земляків. На виставці представлені роботи як славних митців – І. Плиса, С. Васильківського, М. Раєвської-Іванової, так і сучасників – Ю. Гнівської, О. Величка.

Яскраві образи картин дали можливість відтворити формування та становлення міста Барвінкове від часів Козаччини до сьогодення.

Одна з останніх експозицій – до відзначення Дня Державного Прапора України. В ній висвітлено походження, еволюцію і сучасність державних символів в єдині із нашою тисячолітньою історією, давніми традиціями української державності.

В експозиції музею також представлена скульптура першого президента України М. Грушевського (скульптор І. Макогон).

Запам'ятався запис із книги відгуків: “Наша Барвінківщина багата талановитими людьми, якими варто пишатись і поширювати про них інформацію, щоб розвивати наш край та зміцнювати нашу неньку Україну”.

“Вона навчила нас любити власну історію.
Її праці дають розуміння нашої древності на цій
землі, нашої мудрості на цій землі”.

Раїсі Іванченко – 90! Життя без міфів

“Раїса Іванченко: Історія без міфів”, – під такою назвою в Національному музеї літератури у співпраці з Національною спілкою письменників України відбувся літературно-мистецький вечір, присвячений 90-літтю від дня народження легендарної особистості, науковиці, письменниці, громадської діячки, лауреатки Національної премії імені Тараса Шевченка Раїси Іванченко.

Світлина фотосесії відображають піднесений настрій, який панував під час дійства, присвяченого історикіні, без якої, на думку професорки, доньки Раїси Петрівни, Людмили Іванової, “ми б не мали відновлення Незалежності України”. І всі, хто виступали, ділилися спогадами, вітали іменинницю Раїсу Іванченко, підтверджували цю думку.

Різдвяним акордом свята стала колядка “Нова радість стала...” у виконанні Заслуженого народного ансамблю пісні і танцю України “Дарничанка”, художній керівник і диригент – заслужений діяч мистецтв України Петро Андрійчук.

Колядувала іменинниця, і колядувала вся зала! І майже три години святвечірні відчуття щедро сипалися з кожного серця, яке обдаровувало іменинницю словом, вдячністю, обіймами і поцілунками.

Дорога Раїсо Петрівно, дякую за те, що подарували мені щастя жити разом з вами в одному часовому вимірі. Дякую за радість пізнавати нашу історію за сторінками ваших правдивих книжок. Дякую за розкіш слухати ваші авторські радіопередачі і за насолоду спілкуватися з вами у прямому ефірі на Радіо Культура.

У нас з пані Раїсою була своєрідна неписана традиція: 24 липня – у день пам’яті княгині Ольги – говорити в ефірі про цю видатну жінку, державницю, дипломатку, реформаторку, будівницю нашої віри і храмів, проектуючи її діяльність на сьогоднішній день України. У студії чи телефоном, – коментуючи. Часом це були гарячі дискусії з різними поглядами істориків на постать княгині, у яких завжди перемагала з золотим аргументом Раїса Петрівна.

Раз я мала щастя запросити Раїсу Петрівну у прямий ефір на “Знакову постать”. І поки тривала передача, я ловила себе на думці, що Знакова постать – це все ж не княгиня Ольга, а княгиня Раїса. Це було невидиме переливання історичного образу у реальну жінку, яка сидить переді мною і промовляє з державницьким мисленням. І пише з державницьким мисленням. І живе з переконаннями, що ми тут були завше!

У мене в архіві точно є повноцінний запис цієї передачі (50 хвилин). І я пообі-

цяла знайти його і віддати пані Раїсі на шануванні її столітнього ювілею.

У нас є родинна історія, пов’язана з Раїсою Петрівною. Мій чоловік, журналіст, письменник, світлої пам’яті Олександр Білокобильський, після Університету закінчив духовну семінарію, академію. І писав дипломну роботу про Рівноапостольну княгиню Ольгу. Служив 15 років у Свято-Ольгинському храмі, написав дві книжки – “Просто християнин” і “За чином Мелхисидековим”. І авторитетною дослідницею постаті княгині Ольги завжди вважав Раїсу Петрівну. “Візантійські хроністи вважають, що Ольга їздила у Візантію у 957 р. Дослідниця життя і діяльності княгині Раїса Іванченко наводить іншу дату – 955 р. Схильний вірити саме їй”, – зазначав він у дипломній роботі. “Отрута для княгині” з автографом письменниці і “Клятва” – серед улюблених родинних книжок.

Раїса Іванченко – чи не єдина жінка у сучасній Україні серед громади письменників-чоловіків, які написали історичні романи. І діставалося ж їй за відвагу та правду! Забороняли викладати, клеїли тавро націоналістки (хоча для неї це було звання), нищили тиражі, не друкували багато років, “валили” на захисті кандидатської дисертації, не давали професорського звання. Одне слово, неугодна владі така вчена. Зате яку шану серед спраглих правди людей здобула! Тисячі особистих історій нині цьому свідчення – від колишніх студентів, читачів, друзів-колег, побратимів по перу, – з усіх куточків України!

Письменник Петро Засенко переповів історію, свідком якої став колись у Спільні письменників. Здається, то були звичайні письменницькі збори, на які прийшов і Олесь Гончар. Побачивши Раїсу Петрівну, Олесь Терентійович сказав: “Сьогодні знову неголемим прийшов через радіопередачу Іванченко, заслухався”. І похвалив.

Літописець Нестор порівнював княгиню Ольгу із зорею, що передє сходу сонця. Яків Мніх писав про неї: “Тілом жінка, чоловічу мудрість маючи, просвічена Святим Духом, збагнула Бога істинного – Творця Неба і Землі”. Проводячи паралелі між цими двома видатними жінками, я не перебільшую, а лише кажу про тяглість правди українського буття у тисячолітньому часопросторі.

Адже донесення нам заповітів княгині Ольги тисячолітньої давності, оприлюднення її ролі у творенні Київської держави відбулися завдяки блискучій письменниці і історикіні Раїсі Іванченко. Вона навчила нас любити власну історію. Її праці дають розуміння нашої древності на цій землі,

нашої мудрості на цій землі. І пізнання Бога на цих святих Київських горах.

Будучи унікальною особистістю, пані Раїса не лише озвучує для нас правду часу, а й філософськи роздумує про це у поетичних рядках на порозі XXI століття.

*Минає двотисячний рік –
У величі дум і діянь,
Що звершив Святий Чоловік,
Зійшовши з небес для страждань,
Минає дві тисячі літ,
Дарованих небом для нас,
Щоб в душі взяли Заповіт
Творити Добро повсякчас.
І силою вищих Небес
Відкрилась нам сутність життя.
За неї розп’ятий Христос
Вернувся до нас з забуття.
Дві тисячі років прощав
Всевишній Людська Темноту,
Дві тисячі років долав
У душах глуху сліпоту.
А люди – о, диво із див! –
В молитвах збивали чоло,
А потім, підводившись,
Йшли вбивати і сіяти зло.
Душа вся від страху тремтить,
Як бачу цю марність зусиль:
Чи стачить терпіння терпінь?
Облуду зрадливих мольні?
О Боже, Ти нам поможи
І духом Своім возелчи –
Дорогу до храму вкажи
І знову до істини клич.
(Раїса Іванченко)*

А от уривок про Вічне Місто з роману „Золоті стремена”. „Київ... Київ... Сивий граде старого Кия. Златоглавий, білостінний велетень... Вознісся ти на кручах придніпровських дужим багатирем. Підпіраєш високе руське небо широкими плечима. Світиш світлом ясным любові і величі. Довкола себе сієш слово мудрості і знання... Увесь ти ніби зітканий із ниток сонця, зелені дібров і глибокої сині неба, із світлих земних радостей і чорних земних печалей. В тобі – слава і могуть минувши-

ни. В тобі – сила і наснага для грядущого”.

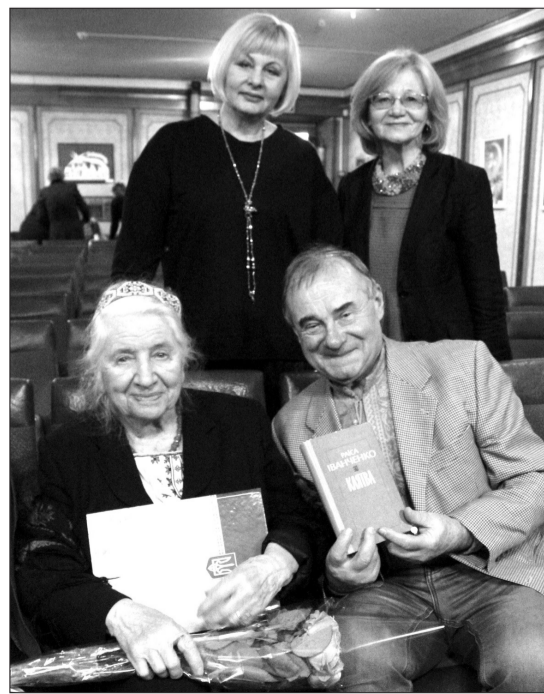
Наснага для нас – присутність на святі Раїси Петрівни Іванченко. Многая Вам літа, пані Раїсо, Княгине у царині науки і просвітництва.

Дякую за прекрасне ведення літературно-мистецького заходу головному режисеру дійства, голові Творчого об’єднання прозаїків Київської організації НСПУ письменнику Олександр Балабко і заступниці голови НСПУ, очільниці Київської організації НСПУ Тетяні Фольварочній.

Дивовижними споминами про поїздку на батьківщину Раїси Петрівни у Новгород-Сіверський 1984 р. поділилася письменниця Любов Голота. Похвальне слово про Раїсу Петрівну сказав письменник Петро Засенко. Професор Ярослав Калакура подарував іменинниці “Словник професорів Київського національного університету імені Тараса Шевченка”, у якому близько 2000 імен. І Раїса Іванченко у їх когорті. Блискуче прочитала уривок з книжки Р. Іванченко “Золоті стремена” письменниці, акторка, викладачка Лариса Недін. Чудово читав історичні тексти Раїси Петрівни письменник Віталій Білозір. Завідувачка бібліотеки ім. Лесі Українки Ольга Романюк розповіла, що і сьогодні книжки Раїси Іванченко затребувані, ними зачитуються. Слово про письменницю і видатну історикіні сказали професор Петро Чернега, історик, телеведучий, онук іменинниці Андрій Смолій. Широ привітали іменинницю від товариства “Знання” три Василі – Василь Кухерць, Василь Василашко та Василь Неволов, подарувавши їй книжки і розкішний букет.

Підсумувала дійство завжди привітна господиня Музею, який став рідною письменницькою домівкою, Раїса Сеннікова. Усі подякували Збройним Силам України, які тримали київське небо, яке теж у тиші слухало нашу нову радість!

Галина ДАЦЮК,
журналістка

“Тож досі я – і учень, і студент”

4 грудня у мене був день Щастя. Передовсім тому, що завдяки Божому заступництву і героїчним ЗСУ не було ані вибухів у Києві, навіть тривоги, коли впродовж трьох годин тривав літературно-мистецький вечір у Національному музеї літератури України.

А щасливий я ще й тому, що в свої літа маю змогу уклінно вітати і здоровити мою шкільну учительку української мови і літератури Ларису Миколаївну Москаленко-Дукачову, що мешкає нині в героїчному Запоріжжі, й мою університетську викладачку історії України Раїсу Петрівну Іванченко. Тож досі я – і учень, і студент.

Ми, дружоккурсники факультету журналістики Шевченкового університету, були зачаровані не лише лекціями Раїси Петрівни Іванової, а й вродою, поставою, українством навіть в одязі – хустка з великими кві-

тами на плечах, коралі, зачіска княгині. Вона читала історію, суворо вимагала її знати, не робила знижок під час іспитів. Але жодним словом не обмовилася, що вона – не лише викладачка Іванова, а й письменниця Раїса Іванченко, авторка роману.

“Клятва” про Михайла Драгоманова, за який влада звинувачувала її в українському націоналізмі, звісно ж, буржуазному. Згодом партійна верхівка схаменулася: в університеті читають історію України! Не радянської, а просто України. І курс вже стали йменувати інакше, підстосували під тезу про начебто нову спільність – “радянський народ”, без усяких там україн.

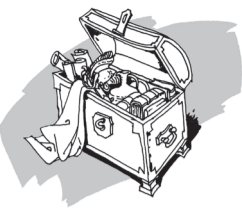
Тож цього щасливого дня у переповненій залі ми знову побачили княгиню Раїсу – сивеньку, з ціпочком, але з такою ж хусткою на плечах, у вишиванці, намисті і з молодечим блиском в очах! Вона співала разом із чудовим хором “Дарничанка”; ко-

ментувала численні виступи, а насамкінець видала таку промову, що не кожному й молодшому до снаги, – живий літературний твір...

Щасливий я ще й тому, що впродовж цих майже двох місяців підготовки вечора – сценарій, добір промовців, співпраця з керівництвом Музею – я натрапив лише на підтримку, лише на розуміння. Надто – від славної родини Раїси Петрівни: доньки Людмили Георгіївни Іванової, онука Андрія Смолія, не кажучи вже про нашу письменницьку спільноту, яка сприяла нам із головою Київської письменницької організації Тетяною Фольварочною (відомою широкому читачьому загалу як авторка романів і поезій Тетяна Пишнюк) гідно провести цей літературно-мистецький вечір.

Уклінно дякуємо, люба Раїсо Петрівно, за те, що ви є. Многії вам літа в доброму здоров’ї!

Олександр БАЛАБКО,
письменник

Про ярмарок святковий і Гончарівну Лесю

Галина ДАЦЮК,
журналістка,
м. Київ

Ярмаркуємо з гончаринею Лесею Денисенко на Святі душі, краси і таланту. Людей повна зала: дорослі, молоді, літні, малюки на руках. Купують, цікавляться, приміряють, одягають, демонструють обновки, дарують, не торгуються, пробують грати на свистунцях, тому тут весело. Співають, спілкуються, п'ють чай, обіймаються, усміхаються, розповідають історії. Роблять загальну світлинку, залишивши на мить свої прекрасні рукотвори. В об'єктиві скандують: Слава Україні!

І це ще не все. Миски, глечики, баранці, коники, горнятка, тарелі, “павучки”, дідухи, при-

чашки п'ю каву, з миски обідаю.

Я любила, коли Леся приходила до мене на новорічні ефіри, 1 січня, рано-раненько, коли ще Київ утомлено дрімав. А Леся вже встигала доїхати з Василькова, усміхнено дзвеніла новими керамічними дивами, витягувала усміхненого глиняного свистунця і віталася з радіородиною. Яка, знаючи з анонсів, що прийде Леся, налаштувалася на зустріч з улюбленою гостею. То були одкровення, філософія, сміх і справжність! Записи це засвідчують. Обов'язково телефонувала шанувальниці Лесині кераміки Лідія Пірнач і дякувала за Лесин посуд, який їй зцілює без ліків. І таких дзвінків-освідчень було щонайменше десять за годину прямоєфірної передачі “Знакова постать”.

тям, може оцінити, як спрацювала. Це все одно що подивитися збоку на дорослих дітей і побачити, що ти вклала у їхнє виховання. Своїх “керамічних” пестунів упізнає в друзів і заново відкриває для себе. Народжує їх багато, тому не всіх запам'ятовує. Бачить, що кераміка її, а не пригадує, коли робила. Залюбки роздаровує свої вироби і бажає, щоб кожна подарована річ працювала. На її думку, подарунки здатні виконувати потужну місію.

Покійний чоловік зробив їй найдорожчий у житті подарунок. Він подарував гончарний круг. Потім зробив для неї гончарну піч. Усе створив своїми руками, талантом, уявою. Чоловікові подарунки працюють, і Леся працює разом із ними. Вона стала підписувати свої речі Денисенко-Єременко, у паспорті теж узаконила подвійне прізвище і відчуває, що Валерій її підтримує.

За життя чоловік захоплюю фотографував її перші речі, тішився, грався з ними. Тоді лише розпочинався інтернет, а він був технічною людиною, по-своєму творчою, фіксував Лесині вироби, залишав їх на світлинах. Тепер Леся не встигає цього зробити. Кераміка, слава Богу, йде у люди, але, на жаль, невідзнято. Важливо, що йде у світ під знаком Денисенко-Єременко, об'єднаним словом “Леся”. Вона ставить ці літери на кожному своєму виробі. У сув'язі вони нагадують знак змії. Перший раз зробила це спонтанно, а потім придивилася, що так само три літери зав'язував у знаку її тато, художник Григорій Павлович Денисенко. Полюбився їй цей знак, і тепер він скрізь, як Лесина марка.

Каже, що її зліпили батьки, реально, як витвір. Вони настільки любили доньку, що життя минало поряд з ними, мов у казці. Народивши, мама пригортала її до останнього. Леся була скупана в батьківських почуттях, як у любовистку. Любов працює досі, хоча батьків уже нема. Завдячує Небу, що вони зустрілися. Мама Лесі з села Здоровки, яке межує з Васильковом. А тато з Олешні Чернігівської області. У 1949 року го-

ловний інженер Васильківського майолікового заводу, татів земляк з Олешні Михайло Бібик, запросив тата на роботу. Разом із ним до Василькова приїхав олешнянин Михайло Денисенко. Так два молоді талановиті майстри, гончарі з діда-прадіда, стали працювати художниками знаменитого на весь світ Васильківського майолікового. Тут тато познайомився з матою, вони одружилися.

Леся – гончариня в сьомому поколінні гончарів Денисенків. За нею традиція великого і талановитого роду. Важко утримати традицію, щоб вона пішла в затрашний день. Сьогодні працює таке засмічення, що лише найсильніші можуть встояти. Багато майстрів і майстринь просто фарбуються під традицію, а насправді є підробками. Треба вміти розрізнити на рівні інтуїції, що справжнє, а що фальшиве.

Кераміка – це від Бога, вона очищає їжу, зберігає тепло, а коли треба – прохолоду. Леся хоче, щоб глина жила у нашому побуті і наснажувала. З цією філософією творить. Каже, що працювати з глиною не гріх, це якась солодка спокута.

На крузі форма вибухає, як поезія. Сьогодні підказує нові форми, ходи, але основа має залишатися сталою. На 12-му по-

версі міської квартири нема рога-ча, щоб відправити горщик у піч. І печі нема. Але керамічний посуд, попри все, має нести стихію енергії, оздоровлення, генетичної пам'яті. Форма змінювалася по-різному, удосконалювалася індивідуально – такий життєвий відбір творив традицію. Але українці, перш за все, чують правду глини. Тож не треба робити брехню, бо лукавство все одно відкривається. Можна зробити традиційно красивий горщик, але він не понесе людям сили майстра, якщо той не вклав у виріб правдиву любов.

Справжня кераміка оздоровлює людину. Леся каже, що коли творить, то закладає енергію, яка згодом зарядить того, хто придбає посуд. А віддавши, сама відроджується. До розуміння сили кераміки треба підходити не поверхнево, а розуміти, що глина у руках майстрині – це явище, у яке заходиш, як у всесвіт.

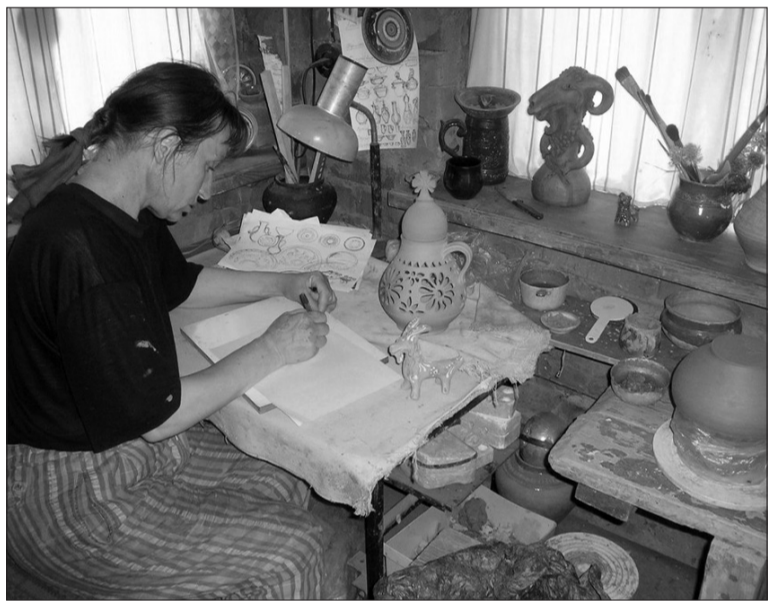
Серед штучної позолоченої порцеляни, несправжніх вишванок, керамічних підробок, здоровим залишиться той, хто хоче ним бути. Леся впевнена у цьому. Своєю колишню роботу вона робила чесно і правильно, мала за це зарплату. Але знала, робить не свою справу. І де й узялися сили все помняти і сісти за гончарний круг. Отак усі, бігаючи серед гармидеру, мають нарешті відчутти, де справжнє і йти до нього, повторює Леся.

Складно правильно випалити глечик! Перепалиш – трісне! Не доречеш – рідину пропускатиме! Та Леся без цієї роботи себе не мислить. Її правдива душа лежить до вічної глини. Тільки з правдою можна сідати за гончарний круг у рідному Василькові, у батьківській хаті. І стояти при гончарному вогнищі, і творити. І бути сілєю землі, як матінка Аліпія.

У Лесиних полив'яних горщиках Україна варить борщі. А в її макітрах тре мак до куті. Її крилата зозулиця, що стала талісманом “Євро 2012”, облітала світ і накувала тисячі літ життя Гончарівні та її виробам.

Щойно виручивши якісь гривні за вироби, Леся надсилає пожертву для наших воїнів. Бо це вони вберегли її Васильківське небо, майстерню і гончарний круг у лютому 2022-го.

Її кераміка працює як символ нашої тисячолітньої історії. Вічної, як вічна глина. Як зернина, що дає хліб і свободу. І якщо через 7 тисяч років відкопають черепочок, а там Лесин знак, то хіба це не Диво з див?

краси, маски, вертепні зірки, намисто, спідниці, сорочки, рушники, килими, серветки, шапки, хустки, пояси, запаски, ляльки-мотанки, футболки з принтом, картини, книжки, календарі, кухонні дошки, ложки, декоровані свічки, солом'яні янголи і ще багато усього такого прекрасного, що й імені не добереш.

Свято триває ще дві години. Щастя ж меж не має. Леся каже, що найголовніше, що понесе додому, крім кількох непроданих мисок і кізоньок, – це впевненість, що народне мистецтво сьогодні потрібне, як і завжди. “Без краси нам просто не вижити”. Жити треба. Майстрам і Майстриням, які шийють, ліплять, в'язуть, малюють, тчуть, розписують, кують. І людям, які купують вишите, виліплене, зіткане, сплетене. І Воїнам, які тримають небо, поки Леся Денисенко крутить гончарний круг. І Україні. Бо тільки з нею ми будемо мати святковий ярмарок і свято Різдва.

Дякую улюбленому музеєві Івана Гончара і Тетяні Пошивайло за блискучу організацію ярмарку, на якому усім вистачило місця, щастя і уваги. Дякую за зустріч Майстрині Ользі Сахно, чий дідух і Різдва павучки уладнюють наш світ, а унікальні писанки стають частинкою культурної спадщини ЮНЕСКО. Дякую художниці Тетяні Музиченко, чий син, художник Юрій Денисенко увесь час, поки ми ярмаркували, тримав разом зі своїми побратимами та поєстрами наше передріздвяне українське небо. Божого захисту усім.

А про гончариню Лесю Денисенко – особливе слово. Нашій дружбі 33 роки. Бачимося нечасто, проте згадуємо її щодня. З її

Навіть не намагаюся зрозуміти, що за світи обертаються у Лесиній голові, – вони мені недосяжні. На ярмарках здалеку відчуваю, де вона стоїть зі своїм глиняним скарбом. Бо звідти струменіє сонячний сніп. Щоб вийти з керамічною красою на люди, вона перемагає побут і краде час. Бо інакше глину не приголубиш, а уяву не мобілізуєш. В Україні таких, як Леся Денисенко, жінок-керамісток, що працюють на гончарному крузі, більше нема!

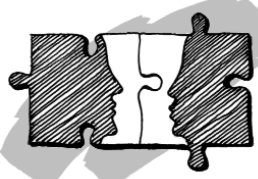
Проте, перш, ніж приступити до глини, Леся закінчила Київський політехнічний інститут і працювала за спеціальністю інженер. Серце до кульмана не лежало, але вирвалася з усталеного щодення не одразу.

Врешті-решт бутівна потреба знайти себе перемогла тимчасове рабство. І коли тато вклав їй у жменю глину, то аж затремтіла: моє! Зробила першого свищаківника, а далі пішли скульптурки коників, пташечок, баранців. Але це ще не був гончарний круг.

Гончарний круг рухають звичай чоловіки. Та Леся впевнена, що Бог дав їй добро і благословив опанувати гончарну справу. Каже, що коли працює на крузі, то ніби народжує. Такі ж фізичні відчуття, хвилювання, очікування. Все, що творить – одухотворює. Не просто ліпить миску, а дає їй зміст, ім'я, власну історію. Творча підказка, що то буде за витвір, приходиться у процесі і не спиняється аж до завершення. Уява щоразу працює по-іншому. І результат виходить дуже різний, часом сама дивується: як так?

Тішитися, що її речі потрібні людям. Лише тоді, коли миски, глечики, горнятка віддаються і починають жити власним жит-

З читачкою у Братиславі

Тетяна Винник: "Це така насолода – працювати з дітьми, які люблять книжку"

– Тетяно, останнім часом ви багато їздите Європою і зустрічаєтесь з українськими читачами. Світлина з цих зустрічей свідчать про те, що діти вас чекають, читають і шанують.

– Ми з сином живемо у Братиславі, тому мене часто запрошують у різні українські приватні та суботні школи. За цей рік мені довелося побувати, крім Словаччини, ще в кількох містах Австрії, Угорщини, Словенії, Італії, Швейцарії, Чехії, Польщі, Литви та на Кіпрі – і скрізь є потреба в живому спілкуванні та читанні українських книжок.

– Сьогодні все частіше чуємо, що діти не читають книжок.

– Багато хто з учителів і батьків діляться своїм болем, що діти не читають. Проте мій досвід зустрічей із дітьми молодшої школи і підлітками демонструє: щоб діти читали, потрібна мотивація або яскраве враження. Таким яскравим враженням для дітей часто є зустріч із письменником. Коли дитина може побачити живого автора, а не людину на портреті, коли можна поставити запитання, обійняти, взяти автограф в автора – такої ж живої людини, зробити селфі, яке дитина покаже потім друзям і родичам, мовляв, живий автор приходив до нас у школу, і в мене на згадку лишається книжка з автографом.

Деякі діти підходили до мене і запитували, чи можна доторкнутися до моєї руки, вони не вірили очам, що біля них авторка книжок, які вони читають у школі. На фестивалі у Братиславі до мене підійшов тато з дівчиною років 10-12-ти і запитав, чи є у мене продовження книжки "Моя мама схожа на Саскію", Видавничий Дім "Букрек", бо, виявляється, це перша книжка, яку прочитала донька самостійно і їй би хотілося прочитати продовження історії про дівчинку-підлітка. Інша історія про хлопчика з Ніжина, який певний час навіть лягав спати з книжкою "Добрік і його пригоди", Видавничий центр "Академія", довго не розлучаючись із повісткою. А вчителька розповіла, що з Добріком її перший клас вчився читати.

Потім мені написала одна мама, що її син десь прочитав, що вже є продовження. Продовження немає, на жаль. Інша історія з Литви, коли вчитель поділився враженнями про свою ученицю, яка не любила читати, а мої книжки після нашої зустрічі вона читає і ділиться враженнями! А повідомлення з Праги про те, що

діти після нашої зустрічі у школі так захопилися читанням, що тиждень у школу приносили придбані книги з автографами і розглядали разом на перервах "Космічну пригоду Талалайка" чернівецького видавництва "Букрек". Книжка "Місто на вікні", Видавництво Mamino, особливо цікавить дітей, коли я розповідаю реальну історію з життя про хлопчика, який врятував життя своєму братику, помічаю, як в очах дітей збликує

вогник любові до своєї сім'ї і своєї країни. Книжка дуже гарно продається, бо вона про дітей і актуальний для них досвід. У Любляні після зустрічі, коли вже вийшли із аудиторії мама із сином, потім повернулися і купили книжку.

"Це тобі на Миколая", – сказала мама, хлопчик був дуже задоволений. Вчитель пояснила, що мама сама його виховує, хлопчик вчиться грати на скрипці, на концерти збирати дитину дорого, але вирішили книгу купити як подарунок. Дякую таким мамам, я знаю, яка то буває розкіш – купити нову книгу, бо свого часу мала такий досвід: купувала книги синові, обмежуючи в чомусь себе. В Італії в одній зі шкіл до хлопчика прийшла мама, бо він жив із татом, і дала гроші на кишенькові потреби. Коли син побачив "Місто на вікні", дуже захотів цю книжку, мама переконувала, чи буде він читати (такі випадки, на жаль, часто трапляються, коли замість захоплення мама відмовляє купувати книгу, а потім дивується, чому дитина не хоче читати книжки!), хлопчик вагався, бо мама наполягала добре подумати, а потім взяв у руки книжку і купив її.

Книга "Місто на вікні" чутливо сприймається дітьми. Історії з України, Болгарії, Польщі, Кіпру, Словенії, Словаччини, Угорщини, Австрії, Швейцарії, Литви, Італії, Чехії, де я була на запрошення вчителів, коли діти із захопленням читали книги після зустрічей, ще раз демонструють: якщо вчитель зацікавлений у тому, щоб діти читали, і докладає зусиль, діти читатимуть! Були випадки, коли діти просто крали книжки, ніхто, звісно, не розбирався, у кого ті книжки... Про що це свідчить?! Книжку дитина купила б, якби їй дали кошти. Є батьки, котрі не вважають, що читання книжок потрібне дитині.

Одна вдома є – і вистачить. Таке іноді теж доводиться чути.

– Так, домашнє виховання також має значення, а потім батьки дивуються: чому дитина не хоче читати...

– Важливо купувати дітям книжки, доки вони хочуть їх читати. Тому що приходиться час, коли з'являються інші інтереси. В такому випадку, якщо дитину не привчили читати, зробити це набагато важче не з дитячого садочка. І ще такий момент: я помітила, коли даруєш книги, вони знецінюються, тому важливо, аби книги купували. Таким чином до книги з'являється повага. Напевно, якби мені такі історії розповіли, я не повірила б, проте... Були неприємні історії, коли сам вчитель переконував дитину не купувати в авторки книжку, бо "добре подумай, чи ти будеш її читати". Цей діалог був на моїх очах. І це все – поруч із тими вчителями, які першими йдуть купувати книгу, залучають до цього своїх учнів.

Таким чином можна виплекати покоління, яке читає, яке ставиться до книги як до цінності, а не до непотребу, який валяється під столом у боксі, яке поважає чужу працю. Адже книга створюється багатьма людьми – письменником, художником, редактором, коректором, верстальником, працівниками друкарні, видавцями, які вкладаються фінансово в українську книжку в цей катастрофічно непростий час – усі ці люди заслуговують, аби книгу як продукт поважали.

– А ви пам'ятаєте свої книги з дитинства?

– Особисто в мене збереглися усі книги з автографами письменників, які приходили до нас на зустріч у школі та університеті. А ще я й досі пам'ятаю "Кобзар" Тараса Шевченка, який був у мене років із двох. Біла книжка з дівчиною, що плине на човні, яка так і називається "Плине білий човник", яку я дуже любила, ця книжка збереглася й по сьогодні. А найбільше я любила, коли мені читали "Горобчика-розбишаку" Марії Пригари, я завжди плакала, бо мені було шкода того розбишакуватого горобчика.

– Ви згадали повість для дітей "Моя мама схожа на Саскію", розкажіть, що спонукало вас почати писати для підлітків?

– У мене в житті був період, коли я працювала в одному із приватних ліцеїв Києва – викладала зарубіжну літературу. Дуже цікавий досвід. Це така насолода – працювати з дітьми, які люблять читати! В одному з класів було дві п'ятикласниці, вони приносили книги, які читали на вихідних поза шкільною програмою

і ділилися зі мною прочитаним. Ці дівчатка ще й писали казки. Якоюсь попросила принести до школи їхні твори, відредагувала по казці та надрукувала у журналі "Крилаті", в якому на той час ще була головним редактором. Не знаю, де зараз ті дівчатка, це ж минуло років шість напевне. Але вони були дуже задоволені цією подією.

Така подія для них могла бути не тільки стимулом для читання, але й для подальшого розвитку у сфері літератури. Викладала я також у шостому, сьомому й восьмому класах. У сьомому класі була дуже цікава дівчинка на ім'я Олександра. Вчилася вона погано, тобто вчила тільки те, що хотіла. На уроках малювала, але коли я її запитувала, коли потрібно було висловити свою думку, дівчинка дуже добре розмірковувала. І було дуже цікаво спостерігати за ходом її думок. Саша любила говорити про образ дружини

панівна якоюсь зателефонувала і повідомила, що дітям дуже цікаво знати, що буде далі з головними героями книжки.

Так з'явилося продовження "Космічна пригода Талалайка", де головний герой також продовжує переповідати українські фразеологізми, але в цій книжці читачі разом із героями мандрують Сонячною системою – вони дізнаються, що таке хмара Оорта, що таке космічні пейзажі, сонячний вітер, як погода на землі заляжить від космічної погоди, чому вага тіла однієї й тієї ж людини на різних планетах буде різною, яку планету називають Смугастих кіт, яка планета грається у піжмурки з сонцем, хто така близнючка землі та багато інших цікавинок. Для мене важливо, щоб книги були не просто цікаві, а пізнавальні.

– У вас є ще й вірш "Метелиця", який у соцмережі викликав дискусії. Одні дякували вам за цей

На зустрічі з читачами в Болоньї

Рембрандта – Саскію. І мені запам'яталась ця історія спілкування. Так виникла Саскія у моїй повісті для дітей "Моя мама схожа на Саскію".

Книжка не про Саскію, звісно, а про дівчинку Марійку, у якої розпочався період дорослішання, а він не проходить без дискомфорту. Підліткові комплекси, дисгармонійне світовідчуття, викривлене сприйняття власного тіла, непорозуміння з мамою, булінг, з яким дівчинці доводиться зустрітись у школі, перше кохання, питання самореалізації та ствердження себе у колективі, питання етики булінгу в соцмережах та на ютуб каналі. Образ Маріи проходить суттєву еволюцію, що цікаво спостерігати у динаміці сюжету. Книжка полюбилася дітям, що приємно. Буває, що до мене підходять батьки, які купували цю книжку дітям, і дякують.

– Ви дуже любите демонструвати у своїх книжках багатство української мови – я маю на увазі твою повість для дітей "Відлуння нашої хати", де головний герой хлопчик-відлуння Талалайка розмовляє приказками та прислів'ями, а ще там є чудова підбірка синонімів до слова "талалайти"...

– О, це улюблена справа дітей – рахувати рідковживані синоніми до слова "талалайти", себто базикати, язиком молоти. Книжка пережила вже третє перевидання, якщо я не помиляюся. І на замовлення директорки видавництва "Букрек" Дарини Максимець було написане продовження. Дарина Сте-

текст для дітей, який ілюструє масштаби вживаності нашої мови, а інші писали, що об синоніми можна зламати язик...

– Так писали люди, які не люблять мову. Їх було мало, це тішить. Для того, аби пояснити багатство мови – необхідно цікаво подати матеріал, а вірш – це така форма, яка дозволяє проілюструвати синонімію в нашій мові захопливо і цікаво. Одна жінка написала, що у дитини може бути комплекс неповноцінності після прочитання такого вірша, я довго сміялася. Звідси виходить, що все те нове, яке дізнається дитина, це загроза самоощіди. Повний марш. Вона наводила якісь приклади з психології, але уся та теорія з практикою немає нічого спільного.

А практика показує, як дивуються і захоплено рахують нові слова-синоніми діти, як вони вражаються тим, що українська мова має так багато слів-відповідників. І цим усім багатством ми можемо користуватися у своєму повсякденному житті! Часто пишуть мами і бабусі, які купували книжку "Відлуння нашої хати", і діляться досвідом – вдома вони засновують цілі традиції сваритися, миритися, хвалитися, як головний герой Талалайка, котрий розмовляє фразеологізмами та синонімами до слова "талалайти", себто говорити. І ці традиції в родині – приклад того, що мова живий організм, а книжка також живе серед своїх читачів. І це для мене як авторки важливо.

Повертаючись до "Метели-

На зустрічі з читачами у Празі

ці”, та сама жінка, що бідкалася про занижену самооцінку у дитячій після прочитання вірша, дорікнула, що у вірші відсутній сюжет. Це треба не вміти читати, щоб не побачити сюжет: приходиться зима — зла бабця-метелиця. Вона ходить білим світом — замітає травицю, підступно дмухає в шибки, завиває, снігом віє, всі дороги замітає, лісом бродить, в дуплах віє, лякає малечу, в димарі горлає хижо, у повітрі застигає — усі ці дії, які виконує Метелиця, звісно, коли на вулиці завірюха віє — не будеш говорити про щось приємне, це вже є традицією у літературі, що сніговій — це трохи страшно, але й цим захопливо.

Ми ж не бідкаємося, коли читаємо “Колобка” дітям, що його з’їла Лисичка за недобру поведінку?! Це ж смішно! А казка розрахована на малечу, яка тільки-но починає з батьками читати казочки. І таких прикладів можна приводити багато. А сюжет у поезіях не має такої структури, як у казці. Тому що жанр віршованої поезії відрізняється від прози, і це є нормально, тому що поетична форма особлива, вона має відгосок на інші сфери сприйняття, має більш сугестивний вплив.

Проте у вірші “Метелиця” (попри те, що вірш було писати складно, потрібно було працювати з майстерністю, аби помістити 29 синонімів у шести рядках римованого тексту) на диво сюжет: Метелиця бродить і багато злиться, але після цієї хуртечі обов’язково “буде у природі чисто”, зима змете все погане зі світу — і знову прийде весна. І це основне у тексті — зима як одна з циклу життя природи робить свою справу за допомогою хурдиги, аби у світі знову запанувала чистота і розквітло життя. Цей вірш діти обожнюють, я багато зустрічаюся із різною аудиторією дитячою, дуже тішуся, що відкриваю дітям світ української мови і прививаю любов.

— Які плани на 2025 рік?

— Я маю кілька книжок для дітей уже написаних, дуже б хотіла їх видати. І, звісно, у планах — писати нові книги, розвиватися. Хочу виділити час для того, аби з горнятком запашного чаю вкутатися в теплу ковдру і просто почитати в тиші нові книги. Це розкіш, яку я собі не завжди можу дозволити.

Про письменницю. Тетяна Винник — авторка книжок для дітей та дорослих, журналістка, громадська діячка. Організаторка благодійних проєктів з популяризації читання для дітей та молоді. З 2014 року організувала літературно-мистецькі та просвітницькі проєкти на Чернігівщині, збирала та доправляла бібліотеки для шкіл на Донбасі та військових.

Лавреатка Міжнародної Україно-німецької премії ім. Олеса Гончара, премії “Благовіт”, премії імені М. Коцюбинського, переможниця Всеукраїнського конкурсу “Краща книга України у номінації “Світ дитинства” за книгу “Відлуння нашої хати” (Чернівці, видавництво “Букрек”, 2016). Повасть для дітей “Добрик і його пригоди” увійшла у шорт-лист творів, які відзначили експерти, книжкової премії “Еспресо. Вибір читачів 2019”.

Вірші Тетяни перекладені англійською, болгарською, французькою, грузинською, вірменською, польською, італійською, румунською, в’єтнамською мовами і звучали по радіо та на телебаченні.

Підготувала
Галина ДАЦЮК

Світ білий геть нічий

У Київській публічній бібліотеці імені Самеда Вургуня ЦБС Оболонського району за сприяння Посольства України в Азербайджанській Республіці, Українсько-Тюркського Центру та за підтримки Українського Центру в Баку відкрили Книгозбірню видатного українського поета, паліндроміста, майстра візуальних віршів, блискучого перекладача тюркських літератур, зокрема, азербайджанської, Миколи Мірошніченка (1947–2009). Ініціаторкою заснування Книгозбірні виступила кураторка українсько-тюркських проєктів Марина Гончарук.

Галина ДАЦЮК,
журналістка, м. Київ

Відкриття Книгозбірні оприлюднило нові історії про Миколу Миколовича. Деякі факти просто вразили, кілька моментів розчулили.

Мірошніченко трудився неквапно, але неймовірно багато. Міг роками працювати над одним перекладом, вишукуючи найвідповідніше слово і звучання тексту. 30 років, наприклад, не міг підібрати переклад рефрену:

Світ мій
Світ твій
Світ нічий.

І нарешті знайшов і серед ночі зателефонував своєму азербайджанському товаришеві, щоб зачитати бездоганні за звучанням рядки:

Світ білий мій
Світ білий твій
Світ білий геть нічий.

Так працював чесний талант Мірошніченка, який, перш ніж приступити до перекладів, бездоганно опанував азербайджанську, турецьку, узбецьку, тюркменську та інші тюркські мови.

Разом із видатним кримськотатарським поетом і перекладачем Юнусом Кандимом був упорядником та провідним перекладачем антології кримськотатарської поезії та прози; упорядником та провідним перекладачем антології азербайджанської поезії (2006), яка донині залишається найбільш повним зібранням азербайджанської поезії в українських перекладах.

Народний депутат України, співзасновник Українсько-Тюркського Центру Сергій Нагорняк, привітавши зібрання, наголосив, що Микола Мірошніченко — найвидатніший український перекладач азербайджанської літератури. Він сприяв популяризації українського слова в тюркському світі і відкривав для нас тюркські літератури. І сьогодні, на думку пана Сергія, необхідно розвивати українсько-тюркські літературні зв’язки, актуалізувати важливі сторінки історії. Культурна дипломатія потрібна, вона може зробити дуже багато.

Було зачитано вітання від керівниці Українського Центру в Баку Ольги Гусєвої, яка акцентувала, що “Микола Мірошніченко — це ім’я, яке не лише уособлює українську поезію, але й є символом культурного діалогу. Він став своєрідним мостом, який поєднував різні народи через слово, творчість і глибоку любов до культури”.

Книги Микола Миколо-

вич збирав усе життя, сформувавши прекрасну бібліотеку. І сьогодні його Книгозбірня є унікальним спадком не лише для України, але й для тюркських народів. Це не просто зібрання книг, а відображення часу, творчого шляху, дружби та багаторічної праці, спрямованої на об’єднання культур.

За словами модераторки заходу, співзасновниці Українсько-Тюркського Центру Марини Гончарук, для створення книгозбірні вдалося викупити частину особистої бібліотеки Мірошніченка, а частина була розкуплена раніше. “Проте дізнавшись про створення Книгозбірні Миколи Мірошніченка, сюди вже передають книги і його друзі, у яких були його книги, і читачі, які купили щось із приватної бібліотеки раніше”, — зазначила Марина Гончарук. Наголосила, що культурний простір, який носиме ім’я видатного поета, перекладача та систематизує його літературну спадщину, створюється вперше.

Під “Книгозбірню Миколи Мірошніченка” у бібліотеці відведено окремий простір, де представлені його книги, рукописи і особисті речі, зокрема, друкарська машинка. Фотовиставка відображає яскраві сторінки життя перекладача і поета: участь у міжнародних заходах та літературних форумах в Баку; вручення сертифікату про закінчення курсів з турецької мови в Стамбулі; фото з близькими друзями: азербайджанським поетом, перекладачем української літератури Аббасом Абдуллою, кримськотатарським поетом Юнусом Кандимом, поетом Раулем Чілачавою, перекладачем Григорієм Кочуром тощо.

Зворушливою була розповідь про свого вірного побратима Миколу Мірошніченка поета, перекладача, дипломата, віце-президента Української асоціації викладачів зарубіжної літератури Сергія Борщевського. Він познайомився з Мірошніченком у 70-х. Це було покоління перекладачів Олеси Логвиненка, Михайла Москаленка — послідовників української школи перекладу, які завжди знали, що до них перекладав Григорій Кочур. Мірошніченко був фундатором Клубу паліндромістів. Родом із Луганщини, він розмовляв такою ви-

Сергій Нагорняк (ліворуч) з перекладачем Сергієм Борщевським

Марина Гончарук — ініціаторка заснування Книгозбірні

шуканою українською мовою, яку в Києві годі було почути. “Тож чи варто доводити, чий щі луганські землі?” — риторично запитує пан Сергій.

Вони подружились ледь не з першого дня знайомства. У кожного були свої пригоди з системою. Але “недремне око” не могло забрати розкоші спілкування. Кавували на бульварі Лесі Українки, де була тоді редакція “Літературної України”. Мірошніченко був неквапний і розважливий, і це імпонувало панові Сергію. На думку Борщевського, Мірошніченко — фантастичний перекладач і великий трудівник літератури. Пригадав “Слово без кордонів”, коли з Англії приїхала Ніна Річ. І коли Мірошніченко зустрівся з Аббасом Абдуллою, і як вони тоді не могли наговоритися. З Миколою Миколовичем пан Сергій теж не наговорився. “Любитиму його, скільки мене стане”, — сказав Сергій Борщевський.

На заході виступили: перекладачка, кандидатка філологічних наук, наукова співробітниця Оксфордського університету Тудора Арнаут, яка співпрацювала з Миколою, та кандидат філологічних наук, доцент кафедри тюркології КНУ ім. Т. Шевченка Володимир Підвишний.

У художній частині учениці Київської дитячої школи українського танцю “Барвіночок” показали азербайджанський та казахський танці. Солостки Київського академічного муніципального духового оркестру виконали азербайджанську та українську пісні.

Послухали ми у записі голос Мірошніченка, який читав переклад вірша азербайджанського поета Мамеда Араза, того самого — “світ білий геть нічий”.

На заході були присутні студенти кафедр тюркології київських університетів, поети та друзі Миколи Мірошніченка. Завершилося відкриття книгозбірні азербайджанським чаюванням з національними солодощами.

Ця непроминальна подія залишила присмак вишуканого дієства і вишуканого літературного світу, у якому жив, творив і який примножував Микола Мірошніченко. Котрий “немов яку екзотичну рослину пересаджував на рідний ґрунт зразки чужомовної поезії”. Привніс в український літературний простір рідкісні форми східної поезії — рубаї, туюг, газель, пантун, мухтаміат, мурабба. І робить це делікатно, вивчивши обидва культурні світи, полюбивши з однаковою силою рідну Слобожанщину і “країну вогнів”.

Наша багатюща спадщина перекладів свідчить, що українська мова безмежна у своїх можливостях. Микола Миколович показав це своїми пошуками і унікальними знахідками й

усім блискучим набутком перекладача.

Ви теж можете завітати до затишної і сучасної Бібліотеки імені Самеда Вургуня, що на вул. Олександра Архипенка, 3 (Оболонь), і відкрити для себе ім’я поета, перекладача, чия творчість представлена сьогодні в шкільних підручниках. У моїх підручниках цього імені не було, бо за міркуваннями тодішньої влади Мірошніченко був націоналістом.

Не раз пишу про те, що Луганщина стала рідною частинкою мого родинного життя. У Біловодському районі бувала не раз. Була й у Третьяківці, де Микола Миколович з’явився на світ у великій родині — найпершим з десяти дітей. Не знала про це. У своїх книжках “Око”, та “Рік — Осокір” він тепло згадує малу батьківщину, зокрема у вірші “Бахмутський шлях”.

Десь налігані на Лугані,
упередсвіта йдуть бики-чумаки
і підносять у небо рогами
палахливі лякливої свічки.

У передмові до антології “На Світловидноті” Сергій Борщевський написав: “Переклад (говоримо про справжніх майстрів) — це завжди вибір і завжди (знов-таки говоримо про справжніх майстрів) вияв любові: до іншого народу, іншої культури, іншої мови, іншої особистості...”. Микола Миколович був у своїй любові не просто справжнім, він був геніальним.

Насамкінець, ще одна зворушлива історія, яка може бути метафорою усього життя Миколи Мірошніченка. У горах Ленкорані він побачив залізне дерево — демір-агач, яке більше ніде у світі не росте. Воно справді міцніше, кажуть, що деревина йде на виготовлення деталей надмірних двигунів і навіть космічної техніки.

“Але не це мене вразило, — пише Микола Миколович у передньому слові “Антології азербайджанської поезії”. — А захопило мене в демір-агачі те, що на ньому гілки, зустрівшись з іншими, злитовуються, мовби сплавляються одна з одною. Так само зростаються гілки сусідніх дерев. І течуть соки землі з дерева в дерево. Тим-то демір-агачу не страшно, коли з якоїсь причини загине його корінь, — все одно зеленітиме, буятиме, зростатиметься, бо цілий гай залізних побратимів поїтиме живильною вологою, не дасть усохнути, впасти, перетворитися на порох. Саме гаем демір-агачів убачається мені сучасна азербайджанська поезія в особі її творців”.

Коли маємо таких поетів і перекладачів, як Микола Мірошніченко, то й наше коріння не загине, все одно зеленітиме-буятиме зелений гай...

Дякую шановній пані Марині Гончарук за запрошення, блискучу організацію і ведення заходу, за дослідження творчості Миколи Мірошніченка, які прочитала з насолодою. Дякую шановному поетові і перекладачеві Павлу Мовчану за чудові переклади з азербайджанської, які прочитала теж.

Танцями треба жити

Григорій ГОЛИШ,
директор наукової бібліотеки ім. М. Максимовича Черкаського національного університету ім. Б. Хмельницького, к. і. н., доцент, член НСЖУ
Олена ФЕЩЕНКО,
к. пед. н., заслужена працівниця освіти України, голова Черкаського обласного об'єднання ВУТ "Просвіта" ім. Т. Шевченка

Таке життєве кредо у Валентина Михайловича Луценка. Відомий танцюрист, хореограф і балетмейстер із майже 70-річним стажем, член двох національних творчих спілок (хореографічної й театральних діячів), заслужений працівник культури України, нагороджений почесними грамотами Верховної Ради та Кабінету Міністрів України, він понад пів віку очолював знаний в Україні та за її межами народний самодіяльний ансамбль танцю "Черкашанка", котрий став справжньою мистецькою перлиною Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького.

Цьогоріч Валентин Михайлович відзначає своє 85-річчя від дня народження. З цього приводу пропонуємо штрихи до сповненого танцювальними ритмами життєпису нашого відомого землянина.

Хоча Валентин Луценко народжений напередодні Другої світової у далекому Сибіру (м. Іркутськ) і зростає на берегах Ангари, однак має питому українське коріння та ще й з пропискою у с. Роги на Маньківщині (Черкаська область). Це пов'язано з його напорчуд незвичайною родиною історією, котра, утім, віддзеркалила нашу до шему драматичну національну минувшину.

Валентинів дідусь Трохим ростив 11 дітей і був знаним в окрузі заможним господарем: мав понад 50 гектарів землі, коней і корів. Звісно, в роки колективізації родині приклеїли ярлик "куркульської" і піддали репресіям: земля і живність були конфісковані й у 1933 голодному році Луценки залишилися без будь-яких засобів існування. Дідусь помер від виснаження, і за усталеною тоді традицією, "меч розплати" упав на найстаршого сина — Михайла (майбутнього батька Валентина), якого й вислали в Іркутськ.

Валентиніві випала трагічна доля "дитини війни". Батька забрали на фронт, а вже восени 1941-го прийшла страшна звістка про те, що під час бою він "зник безвісти", що, як правило, означало загибель воїна. Валентинова мама так і не могла оговтатися від цього нещадного удару долі й збожеволіла, коли хлопцеві ще не виповнилося й 3 років. Відтоді він її не бачив, найімовірніше нещасна померла в психіатричній лікарні. Валентина взяли на виховання родичі, а через деякий час з'явився його тато. Виявилось, що він попри важке поранення все ж вижив, після довгого лікування в шпиталі був направле-

ний на військовий завод у Кемерово, туди забрав і хлопця.

У повоєнному 1946-му, коли було отримано відповідний дозвіл влади на повернення в Україну, Луценки прибули в батькове рідне село Роги, де по суті вже й сліду не залишилося від їхньої великої родини. Хто замолоду ліг в сиру землю, не витримавши голодних мордувань 1933-го, а хто загинув на фронті чи не пережив жахи гітлерівської окупації... Вижили лишень двоє Валентиновичів: тітоньок і один дядечко. Згодом Луценки оселилися в місті вуглярів Ватутіне, де хлопець закінчив місцеву семирічку.

Уже п'ятикласником почав відвідувати заняття дитячого тан-

очільник академічного хору імені Г. Верьовки), а балетмейстером працював уже згаданий ватутінський учитель Микола Доронін. До речі, танцювальною партнеркою Валентина була дружина А. Авдієвського Майя Довгаль.

Строкова служба на Балтійському флоті не внесла у Луценкове життя кардинальних змін, адже й там він танцював в ансамблі пісні і танцю цього військово-морського з'єднання. Якщо не рахувати кількох тижнів військової підготовки, усі три роки служби пройшли в концертах на реальних та імпровізованих сценах кораблів і сухопутних армійських підрозділів. Його колектив брав участь у різноманітних конкурсах, виступав у багатьох містах. У Ленінграді зустрів Валентин свою життєву долю — "дівчину фабричну" Валю, з якою поруч уже 65 літ. До речі, розписали закоханих в Ермітаж (там тоді була кімната реєстрації шлюбів), автомобіля ж виділили адміральського, за особистим розпорядженням командувача флоту.

Наприкінці служби Валентина Луценка запрошували кілька знаних хореографічних колективів, однак Валентин вирішив повернутися на землю своїх батьків і пращурів — в Шевченків край, де його вже давно чекали в Черкаському хорі.

Від 1964 року вже зрілий хореограф на чверть віку поєднав свою творчу долю з Черкаським музично-драматичним театром. Така кар'єрна метаморфоза Валентина Луценка була пов'язана як з вагомішою винагородою за працю, так і на порядок меншою кількістю виснажливих гастрольних поїздок. А ще Валентин Михайлович мав для себе за високу честь танцювати на сцені цього знаного в Україні драматичного колективу. Тут йому довелося працювати поруч із відомими митцями — режисером Алімом Ситником, народними артистами Володимиром Ігнатенком і Надією Поповою, знаменитим образотворцем Данилом Нарбутом. Саме в цьому колективі Валентин Луценко пройшов шлях від соліста до балетмейстера, набув членство в театральній спілці й був поцінований званням "Заслужений працівник культури України".

Не секрет, що танці щонайбільше з усіх видів мистецтва пов'язані з усілякими травматичними ризиками, при цьому найбільше страждають кінцівки танцюриста, й не лишень через неймовірне перевантаження, а й з причин досить частих вивихів і розтяжок. У Валентина Михайловича був і серйозніший випадок: прямо під час концерту, що називається на куражі, виконуючи складне па, він буквально вилетів за межі сцени і впав у оркестрову яму. Результатом цього неочікуваного "польоту" стало розсічення надбрів'я та великі забої рук і ніг, довга вимушена "відпустка".

Зазвичай творча кар'єра тан-

цівника має свої вікові обмеження й кращі з них стають балетмейстерами. Саме в такій поважній ролі Валентин Михайлович опинився в драмтеатрі, а в 1970-му пристав на пропозицію ректора Черкаського педінституту Олександра Тканка стати керівником уже на той час знаменитого танцювального колективу інституту, прийнявши естафету від його фундаторки Олени Діденко. Незабаром на пропозицію Валентина Луценка досі безіменний ансамбль став "Черкашанкою". Втім, не залишив свою роботу в театрі й упродовж 18 років керував студентським творчим колективом на засадах сумісництва. Вже від 1988 р. Валентин Михайлович повністю віддав себе "Черкашанці" й перебував у цій ролі (враховуючи сумісництво) майже 55 літ (!).

Під керівництвом Валентина Луценка ансамбль здійснив понад 4000 концертних виступів. Така статистика вражає! Свою головну життєво-духовну місію ювіляр завжди вбачав насамперед у популяризації нашої національної культури, тому в хореографічному репертуарі "Черкашанки" пріоритети віддані переважно українським танцям. Поряд з цим є й солідна добірка танців народів світу: молдавського, литовського, угорського, іспанського, німецького, португальського та ін.

У творчому доробку Валентина Луценка — понад 50 постановок та хореографічних композицій. Але найбільше він пишається авторськими постановками танців "Привітальна", "Троїсті музики", "Козаки", "Червона калина", "Удовизию я любив", "Біля ставу", "Український ліричний", "Гопак" та ін.

Завдяки високопрофесійному керівництву Метра танцю про "Черкашанку" знають у багатьох країнах далекого і ближнього зарубіжжя. Колективу аплодували в польських Бидгощі й Білостоці, литовському Шауляї, болгарській Варні, німецьких Штутгарті й Мюнхені, словацькій Братиславі, сербському Белграді, сирійському Дамаску, на острові Кіпр... Підготовка концертних виступів хореографічного колективу — то не лише копітка, але й достоту затратна справа (насамперед дороговартісне сценічне вбрання й взуття). А про організацію гастрольних поїздок — годі й говорити. Утім Валентиніві Луценку, як керівникові колективу, завжди вдавалося розв'язувати ці рутинні проблеми навіть в умовах перманентної фінансової скрути. Він може поділитися багаторічним досвідом успішного пошуку спонсорів. Дуже ваго-

му допомогти, причому на систематичній основі, надає ректорат ЧНУ, Черкаський обком профспілки працівників освіти і науки. "Виростили" й власних спонсорів, адже деякі колишні члени колективу стали людьми грошовитими й не забувають допомагати рідній "Черкашанці". Для прикладу, це Олена Вербова — власниця трьох салонів краси в США, чи то ще одна Олена — Ермолаєва, яка є чільним тренером-хореографом збірної США з художньої гімнастики. Мали друзів-спонсорів в Італії, Португалії, Канаді та в різних куточках України.

"Черкашанка" відзначена почесними грамотами Верховної Ради та Кабінету Міністрів України, мистецькими преміями та дипломами. Колектив неодноразово ставав лауреатом всесоюзних та всеукраїнських конкурсів самодіяльних митців, а також телетурніру "Сонячні кларнети". Не злічити й регіональних, відомчих та громадських нагород.

Загалом Луценкову школу танцювального мистецтва у "Черкашанці" пройшло понад 2 тисячі студентів. Багато вихованців колективу сягнули життєвих висот, одних тільки кандидатів і докторів наук вже понад 20. Зокрема, професорками нашого університету стали Світлана Жаботинська і Любов Кібальник. Андрій Берлізов — відомий фізик-ядерник, лауреат Державної премії в галузі науки і техніки, Євген Степко поцінований почесним званням "Заслужений учитель України" й очолював міське управління освіти, а Наталія Чабан є професоркою Кентерберійського університету й обрана Президентом Асоціації українців Австралії та Нової Зеландії. Заступником редактора обласної газети "Нова Доба" працювала Олена Зінченко, яка й після закінчення університету продовжувала свої виступи у складі колективу.

У 2023 році Валентин Михайлович пішов на заслужений відпочинок. І попри вже далеко немолодий вік зберігає бадьорість і духу, і тіла. Його життєва сила й наснага пов'язані з улюбленою й неподільною справою — танцями, котрі завжди вимагали належної фізичної форми. Задля цього ветеран кожний ранок розпочинав із півгодинної фіззарядки та пішої ходи. Свого часу досить довго й активно займався моржуванням.

З ювілеєм вас, вельмишановний Валентине Михайловичу! Активного вам довголіття, оптимізму, Божої благодаті й мирного неба!

Валентин Михайлович Луценко

цювального гуртка при Ватутінському будинку культури. А його першим учителем танців став незабутній Микола Доронін — справжній фанат хореографії. Він і порекомендував Валентину, як кращому своєму учневі, пов'язати свою життєву долю з танцювальним мистецтвом на професійній основі.

За рекомендацією свого вчителя юнак вступив на навчання до студії ансамблю танцю України (пізніше імені П. Вірського). Він з повними на це підставами вважає себе учнем легендарного Павла Вірського, який був безпосередньо причетним до його творчого становлення як постановник багатьох танцювальних номерів. А ще Валентин завдячує своїми творчими злетами відомому хореографу, народному артисту України Миколі Апухтіну. "Школа П. Вірського" й стала невідгасимим променем усього творчого життя Валентина Луценка.

У далекому-близкому 1956-му Валентин після закінчення студії отримав направлення в м. Черкаси, де став солістом танцювальної групи Черкаського народного хору. Він тоді виступав у ранзі єдиного професійного артиста балету, ожо доводилося часом виконувати й наставницькі функції. До речі, керував на той час колективом Анатолій Авдієвський (пізніше Герой України й

Ярослав КАЛАКУРА,
доктор історичних наук,
заслужений професор КНУ ім. Т. Шевченка,
академік Академії наук вищої школи України

Тарас Шевченко в освітньому просторі Підхід письменника і погляд історика-педагога

Освітня Україна захоплено зустріли очікувану книжку знаного українського поета, літературного критика та журналіста, лауреата Міжнародної премії імені Володимира Винниченка та низки літературних премій Миколи Славинського “Віч-на-віч із генієм. Тарас Шевченко: для школярів та студентів” (2024). Її поява (з’явилася друком у харківському видавництві “Майдан”, приміщення якого в листопаді зруйнувала російська ракета) під час відзначення 210-річчя від дня народження геніального поета – це відповідь на виклики повномасштабної війни імперської Росії проти України.

Саме сьогодні вона з новою силою затребувала голосу Великого Кобзаря, його мудрості, незламного духу й пророцтва як непоборної зброї для захисту держави та перемоги над ворогом.

Книжка поставила перед кожним українцем – воїном і партизаном, волонтером і медсестрою, конструктором і оператором високотехнологічної зброї, вченим і робітником, учителем і селянином, письменником і журналістом, студентом і пенсіонером – знакове питання: що для нас рідна земля, власна домівка, держава, незалежність, свобода і життя Людини як найбільші цінності? Війна стала суворою пересторогою для тих, хто намагався будувати Україну без Шевченкового заповіту, національної ідеї, патріотизму, рідної мови, духовних цінностей, власне, без українців. І сьогодні, коли країна опинилася перед смертельною небезпечкою, як ніколи, актуальні і натхненні слова батька нації:

Не журися, Україно.

Панно синьоока!

Твоя воля як той сокіл

Літає високо.

Її турки не спалили,

Ляхи і татари.

Бог pomoже – розійдуться

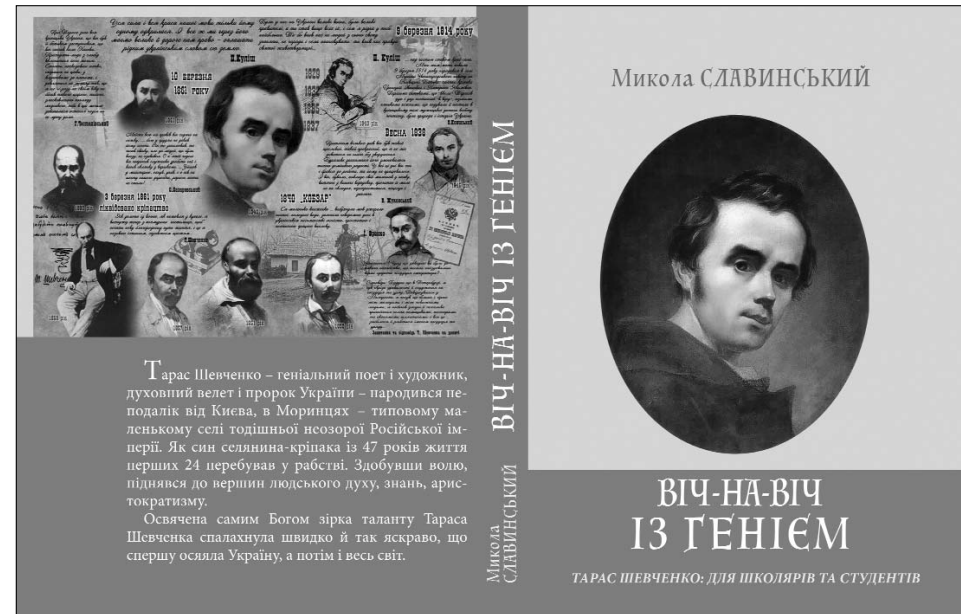
І московські хмари.

Не будучи літературознавцем, але досліджуючи творчість Тараса Шевченка як історик, із зацікавленням і насолодою ознайомився з книжкою Миколи Славинського, яка спонукала мене поділитися деякими роздумами. Шевченкове слово супроводжує нас упродовж всього життя. Кожен із нас ще в дитинстві відкрив для себе “Кобзар” і час від часу неодмінно повертається до нього як до молитовника, поновому осмислюючи в Шевченкових творах невичерпний зміст і знаходячи в них духовно-моральну підтримку, насагу та впевненість. Кожнісінька українська дитина серед перших імен і прізвиськ, які вона засвоює разом із власним, вимовляє “Тарас Шевченко”, а вже в дитячому садочку чи початковій школі декламує його “Мені тринадцятий минало...” або наспівує “Ре-ве та стогне Дніпр широкий...”

За роки незалежності зусиллями науковців, педагогів, письменників, журналістів створено масштабну освітянську шевченкіану, що включає тисячі видань. Це і твори самого Тараса Шевченка, і наукові, науково-популярні, публіцистичні, методичні та інші праці про геніального поета і його творчість. Все це призначено для використання в різних ланках освіти, починаючи від дошкільних установ, початкових шкіл, гімназій, ліцеїв, коледжів, інститутів, академій, і закінчуючи університетами для дорослих. Сама постать українського генія така велична й неосяжна, а його творчість настільки розмаїта і багатогранна, що проблематика шевченкіани невичерпна.

Свідчення цього – і поява книжки Миколи Славинського, інноваційність якої полягає насамперед у її оригінальності, в самобутньому задумі автора: створити цілісне знання про високоемоційну, патріотичну, геніальну і водночас звичайну Людину: мислителя, академіка, поета, художника, співака, театралю, бібліофіла, творця “Букваря”, краєзнавця, мандрівника, солдата, мрійника. Звісно, така цілісність і єдність органічно випливає з самої творчості Тараса Шевченка, яка дає ключ до цілісного сприйняття Світу: Світу Людини і Світу Природи.

У книжці зrealізовані авторські підходи до структурування матеріалу, визначення пріоритетів його складових, витримані дидактичні принципи науковості, системності, логічної послідовності, наступності та дохідливості. Книжка має 13 тематичних блоків, зміст кожного з яких зафіксовано в добре обдуманій, з певною інтригою сформульованій назві. Вступ “Богом осячена зірка” містить загальну характеристику життєвого шляху інтелектуала й огляд унікальності його творчості. Ключове слово тут “зірка”, яку Господь послав, щоб вона осяяла тернистий шлях українському народу до національного визволення, здобуття свободи і власної держави. Зі сторінок книжки стає зрозумілим, що ця

зірка, хоч і найяскравіша, але неодинок в інтелектуальному просторі тогочасної України. Поруч з нею такі імена світової культури як Микола Бантиш-Каменський, Ганна Барвінок, Василь Білорезський, Микола Гоголь, Євген Гребінка, Микола Костомаров, Пантелеймон Куліш, брати Лазаревські, Михайло Максимович, Микола Маркевич, Петро Прокопович, Іван Сошенко, Григорій Честехівський, а також численні зарубіжні інтелектуали. Автор не оминув увагою й те, що під животворним сивом Шевченкової зірки сформувалася ще один український геній – Іван Франко – перший перекладач шедеврів Великого Кобзаря німецькою мовою. У цьому ряду можна б назвати й інших світоців: Лесю Українку, Ольгу Кобилянську, Михайла Драгоманова, Василя Стефаника, Максима Рильського та ін.

Усі наступні розділи, зокрема “Від граматики до Біблії”, “Малював, малював і ще раз малював”, “Поїхати далеко, побачити багато”, “Великий бібліофіл”, “Творець букваря” та ін. деталізують життєпис генія, основні етапи його страдницького шляху від пастуха до академіка, характеризують життєдайну силу літературних та мalarських творів.

У книжці відкрито чимало ще малові-

домих фактів з біографії поета, самобутності художника, звернено увагу на різноманітні грані його творчості. Не вдаючись до ретрансляції змісту розділів, вкажемо на останній з них, який ніби синтезує всі попередні і резюмує: “Став символом України”. І справді, ім’я Шевченка для українців – атрибут державності, оберіг національної ідентичності, взірць людської гідності, символ нашої держави на земній планеті так само як герб, гімн, прапор, мова. Автор наголошує, що феномен Шевченка, його найцінніший скарб – літературно-художня спадщина, як духовне осердя, об’єднує, консолідує та ушляхетнює українське суспільство. Його твори – складова генетичного коду української нації, її найвище духовне надбання.

Як педагог із багаторічним досвідом знаю, що критерієм оцінки книжок для учнів і студентів є не тільки зміст, а й те, як вони написані. І тут можна повністю солідаризуватися з лаконічною, але дуже влучною думкою доктора філологічних наук, професора, лауреата Шевченківської премії Михайла Наєнка, висловленою в післямові книжки: “Про Шевченка – по-людськи!”, тобто як людина про людину: не сухо і академічно, а зрозуміло і доступно, цікаво і тепло, гарною літературно-публі-

Оприявлення миттєвостей буття

Духовний світ безмежний. Поезія вільно долає будь-які територіальні й мовні кордони, але для цього їй потрібні крила. І ці крила нарошують поезії ті, хто заміряє словами рідної мови відтворити інововий поетичний світ.

Поетичний світ польської поетеси Віслави Шимборської видається, на перший погляд, обмеженим звичайними речами, витвореним внаслідок спонтанного реагування на звичайне, на те, що з’являється, що він перед очима і що вона мимоволі прагне пізнати. Запитальний погляд Шимборської зупиняється то на краєвиді, що з’являється перед її очима, то на камені, з яким вона вступає в діалог, то на котів в порожній квартирі... Зупиняється на всьому тому, що її оточує, про що згадує, над чим роздумує – над усім тим, що миттєво з’являється, миттєво уявляється і миттєво зникає. І поетеса не встигає всі ці миттєвості відтворити в слові.

По суті, кожен віри назвати можна “Мить”.

Повсюдно з’являються знаки запитання, на які напрошується лише одна відповідь: “Не знаю”. Але із цього “не знаю” на-

роджується безмежний духовний простір Віслави Шимборської, який запрагла відтворити українською мовою Галина Рогач. Перекладачка вибрала для цього поетичні тексти від ранніх творів 1945–1948 років до поезій з останньої збірки “Досить”, 2012 року опублікування. А видрукувало цю двомовну – польською і українською – книжку “Вибраних поезій” лауреатки Нобелівської премії Віслави Шимборської видавництво “Веселка” з майстерним дизайнерським оформленням Оксани Здор і світлинами Наталії Олександр.

Годилося б подякувати головній редакторці “Веселки” Ірині Бойко за цю чудову реалізацію ідеї подати українському читачеві поезії всесвітньо відомої поетеси – її твори перекладені 42 мовами, та презентувати нам творчу сміливість Галини Рогач, яка наважилася відкрити універсальним ключем – українським словом – поетичний світ видатної польської поетеси, яка в своїй творчій долі повсякчасно ставила знаки запитання і сміливо признавалася: “Не знаю”.

Микола ЖУЛИНСЬКИЙ

цистичною мовою. Водночас і не спрощено, не приземлено, а з поміркованим пафосом та емоційним піднесенням.

Принагідно зазначимо, що з кожної сторінки книжки на читача ніби дивляться живі люди, рясніють їхні прізвиська та зображення. Оцей людиноцентризм автора співзвучний із самою творчістю Шевченка, яку Іван Франко називав “людинолюбством”. В її епіцентрі – Людина з національним обличчям і роботящими руками. Ось чому книжка цікава, читається легко, із захопленням. Не зайвим буде зазначити, що видання оформлене з естетичним смаком, добре ілюстроване автопортретами Шевченка, картинами, зображеннями родичів і друзів, осіб із середовища, копіями його рукописів та мистецьких шедеврів.

Є ще одна грань праці Миколи Славинського – це її універсальність. Якщо хтось подумав, що вона адресується лише філологам, то помиляється. Педагогічні практики засвідчують: залучення художньої літератури до занять з гуманітарних і природничих дисциплін робить їх набагато цікавішими, більш захопливими та результативнішими, позаяк вони впливають як на свідомість, так і на емоційно-психологічний розвиток дітей і молоді. Особливо сприятливе поле для цього відкривають уроки, семінари і лекції з вітчизняної та зарубіжної історії та філософської думки.

Як професійний історик завжди підкреслюю, що творчість Тараса Шевченка має яскраво виражену філософську забарвленість та історичну спрямованість. Засобами художнього слова і пензля він творив українську й зарубіжну історію. Не випадково, Пантелеймон Куліш у надгробному слові назвав поета “нашим першим істориком”.

Тарас Шевченко як мислитель виявляв величезний інтерес до історії, особливо до героїки гайдамацького руху, українського козацтва та запорозьких лицарів, а своє життя розглядав як частину історії свого народу, своєї Батьківщини, про що наголосив в “Автобіографії”. Микола Славинський так чи так торкається майже усіх творів епічного, історичного і краєзнавчого змісту, зокрема таких як “Великий лях”, “Розрита могила”, “Чигрине, Чигрине”, “Якби-то ти, Богдане п’яний...”, поем “Гайдамаки”, “Кавказ”, “Катерина”, “Сон” та ін. Кожен з цих та інші твори дихають історією, зануреною не тільки в минуле, але й спроектованою на майбутнє. Важливо й те, що Тарас Шевченко чи не першим розгледів, що “хороших руських” не буває, появивши це в листі до брата Микити: “Бо москалі чужі люди, тяжко з ними жити...”

На завершення можна висловити впевненість, що той, хто прочитає книжку Миколи Славинського, переконається, що Тарас Шевченко не просто залишається з нами в цю важку годину, а йде попереду нас, уособлюючи нерозривну єдність минулих, сьогодення і майбутнього України. Минають літа, десятиріччя, століття, в життя вливаються нові й нові покоління, а Шевченкове слово, його картини не старіють і не згасають. На пам’ять приходять слова Олеса Гончара про те, що правда “Кобзаря”, як і правда Святого Письма, не старіє і не згасає. Його вільнолюбні ідеї мають сакральне значення особливо в умовах війни з російським агресором, адже у них закодоване невичерпне джерело натхнення, духовності, незламності і віри в перемогу:

Борітєся – поборите!

Вам Бог помаєє!

За вас правда, за вас слава

І воля святая!

Отже, маємо всі підстави і право віднести книжку Миколи Славинського до кращих надбань серії “Шевченкіана для освітян”. Хоч видання адресоване учням та студентам, спектр запитів на нього набагато ширший. Без сумніву, воно буде корисним учителям шкіл, викладачам коледжів та університетів, науковцям, усім, хто прагне поглибити свої знання про Кобзаря. Оскільки наклад книжки невеликий, на нашу думку було б доцільно оцифрувати її та представити електронний формат в інтернет-просторі, в соціальних мережах з тим, щоб вона стала доступнішою широкому загалу й могла використовуватися в умовах дистанційного навчання та віддаленого читання. Крім того, книжка може бути розширена і оприлюднена другим виданням.

“Що б не відбувалося в нашому житті,
куди б ми не їхали, ми завжди
повертаємося додому, до свого кохання”.

Новий творчий виклик від “Берегині”

Київський академічний театр українського фольклору “Берегиня” розширює свої творчі обрії. Крім української тут активно представляють культури інших народів. Нещодавно в театрі відбулася прем’єра вистави “Марієнбад” за Шолом-Алейхемом.

Едуард ОВЧАРЕНКО
Фото Вадима ГНІДАША

— Нова вистава — це своєрідний експеримент, — зазначила Ільїна Генсіцька, директорка — художня керівниця театру. — У нас є грузинський спектакль, зараз — єврейський фольклор, далі буде постановка про Роксолану, побудована на українсько-турецькому матеріалі. Тож розширюємо свої творчі можливості, обрії.

На території України проживає велика кількість різних народів, які не мають тут своїх театрів, а їхній фольклор мало відтворений у театральному мистецтві. Вирішили таким чином показати етнічне розмаїття України як держави.

Невипадково обрали саме творчість Шолом-Алейхема. Він жив в Україні, зокрема в Києві. Це один із найвідоміших єврейських письменників, знаний насамперед за своїм романом “Тев’є-молочар”. У його творах єврейська громадськість показана не шаржево і карикатурно. Ми

мізансцени. Можливостей для імпровізації не так багато, як в інших наших виставах. Все має бути чітко відпрацьовано. Для акторів “Берегині” це був справжній виклик. Такої форми вистав у нас ще не було. Якщо глядач цього не помічає — це прекрасно. Цього вчать у театральних інститутах, а для наших акторів це було дещо незвично.

Вірю, що вистава набиратиме обертів, стане динамічнішою, компактнішою.

Щодо планів. Інценізацію до вистави про Роксолану робить Максим Добролюбов, головний режисер Дніпровського національного академічного музично-драматичного театру імені Тараса Шевченка. Вистава матиме назву “Роксолана. Сходження зірки”. Жанр визначено як битва гаремів. У виставі гратимуть тільки дівчата. До співпраці запросили фольклорний ансамбль “Крالیця”. У нас буде дві Роксолани. Одну, більш досвідчену, гратиме Лілія Мілевська, а зовсім юну — Дарина Бородій. Дівчата не будуть клеїти бороди і зображати із

ному вигляді, віддаю перевагу звичайним книжкам. Знайшла старе видання роману (шкода, що не було українського перекладу). Почала читати і побачила, що тут дуже багато листів. З такого матеріалу важко робити інценування. Проте у мене девіз по життю — йди туди, де страшно. Взятися за цю роботу, вона зайняла досить багато часу. Не скажу, що все давалося легко. Скоротила персонажів, але важливо було утримати сюжетну лінію. Події відбуваються на курорті. Хтось хоче відпочити від своїх половинок, намагається закрутити роман.

Непростою була робота над вокальними номерами. Хотілося, щоб це були єврейські пісні в перекладі українською мовою. Шукали матеріал разом з Іриною Бонковською, багато передивилися, переслухали.

Пропозиція здійснити цей проєкт була зроблена мені в лютому. Прем’єру спершу планували на кінець минулого театрального сезону — у червні-липні. Але кількох акторів театру мобілізували, тому прем’єру довелося відкласти. Відновили роботу в середині серпня.

Намагалася пронести думку: що б не відбувалося в нашому житті, куди б ми не їхали, ми завжди повертаємося додому, до своєї половинки, свого кохання. А сім’я залишається на першому плані.

З багатьма виконавцями ставлю вже не першу виставу. Намагаюся так підбирати акторів, щоб це було влучання в ціль на всі сто, щоб роль була для кожного з них абсолютною природною.

Принагідно хочу згадати актора Олексія Черняка. До цього у нього були переважно комедійні ролі, а тут треба було діставати з глибини душі ліричного героя. Мені здається, що він дуже добре впорався з цим непростим завданням. Остання пісня в його виконанні зворушує. А я й прагнула, щоб у цьому місці глядачеві захотілося заплакати.

Також хотілося б відмітити Едуарда Кіхтенка, якого глядачі запам’ятали як героя-коханця у виставі “Коханий нелюб”. Тут у нього зовсім інше амплуа. Змінили йому зачіску, і навіть візуально його важко впізнати в цій ролі.

себе чоловіків. Використаємо інший сценічний хід, у нас буде нестандартний сценічний простір, оскільки сценічний кабінет буде не чорного, а білого кольору.

Також зіграємо дитячу виставу “Коляда. Таїна Нового року”. А в січні приступимо до роботи над новою виставою, яку робитиме Тетяна Авраменко. Сподіваємося на прем’єру в березні. Це буде сучасна українська драматургія. Теж виклик — нестандартно і незвично. П’єса написана два роки тому.

— Це моя третя вистава в театрі “Берегиня”, — розповіла Наталія Лінник, режисерка-постановниця. — Мені комфортно працювати в цьому театрі з вокалістами, балетом, оркестром. Дуже поважаю директорку — художню керівницю театру Ільїну Генсіцьку, вдячна їй за довіру. Вона запропонувала мені здійснити цю постановку, що певною мірою було авантюрою. Раніше я не була знайома саме з цим твором Шолом-Алейхема. Але коли мене запитують: “Можеш?”, то завжди намагаюся відповідати “Так!” (усміхається).

Не люблю читати в електрон-

Він багато працював, сам придумав собі цей образ. Була приємно здивована, як в Едуарда це вдало вийшло.

Героїня Ірини Прядун — жінка, яка постійно підслуховує, збирає й поширює плітки. Вважаю, що вона впоралася зі своєю роллю на всі сто відсотків. Прекрасно працювалося й з іншими акторами. У мене не було жодних проблем із вокалістами, все відбувалося легко.

Вже третю виставу працюю зі Світлою Заїкіною. З кожною новою постановкою костюми стають все кращими. Світлана Борисівна добре розуміє завдання режисера. Придумує все красиво, зі смаком добирає тканину до костюмів, аби вони мали гарний вигляд на сцені. Я була в захопленні від її роботи.

А над сценографією працювали разом зі Світлою Заїкіною та Ільїною Генсіцькою. У кожній були свої цікаві пропозиції. Вважаю, що вийшло вдале сценографічне рішення з листами.

Вже другу виставу працюємо разом з Віктором Дмитренком. Для нього це теж був виклик, адже за короткий час треба було зробити аранжування. Особливо насиченими були два останні тижні перед прем’єрою. Як і минулого разу, все вийшло чудово.

Балетмейстер вистави — заслужена діячка мистецтв України Світлана Дядюн. Це третя спільна робота. Ми зі Світлою Анатоліївною добре розуміємо одна одну. Вона професіонал своєї справи, має великий досвід роботи з різними режисерами. Хореографічні номери для вистави завжди на найвищому рівні. Я вже вкотре дуже задоволена якістю виконання поставлених завдань балетмейстером. Номери завжди яскраві, ігрові, одразу запам’ятовуються.

Вважаю, що досягла того, чого хотіла, виконала всі поставлені завдання. Хотілося, щоб ця вистава мала довге життя.

У мене в телефоні відкладено кілька п’єс, які б я хотіла поставити. Можливо, щось із цього матеріалу запропоную Ільїні Бо-

рисівні. Зізнаюсь: ця вистава мене виснажила. Це було приємне виснаження, але треба все-таки перепочити. А ще є бажання звернутися до класики, можливо, до творчості корифеїв українського театру.

— Після того, як директоркою — художньою керівницею нашого театру стала Ільїна Генсіцька, творчі обрії “Берегині” розширилися, — підкреслив Олексій Черняк, виконавець ролі Шлойми Курлендера. — Освоювати професію драматичного актора було складно, але дуже цікаво. З’явилася можливість спробувати себе у чомусь новому, чого ти раніше ніколи не робив. А музика з вистав теж не зникла, тепер вона доповнює драматичне дійство. У мене амплуа комедійного актора, але я давно хотів зіграти драматичну роль. Нарешті моя мрія здійснилася.

У будь-якого персонажа вкладаєш щось своє. Адже кожна людина багатогранна, має доброту і порядність, але водночас злість і жадібність. Тому в кожній ролі актор грає трохи самого себе. І я не виняток.

Наталія Лінник — прекрасна режисерка, з нею цікаво працювати. Вона не забороняє додавати щось своє. Навіть чекає, щоб актори ділилися своїм баченням, своїми знахідками. До кожної постановки вона підходить з душею. Спочатку довго продумує, виношує в собі. Запрошує до участі в роботі над виставами музикантів, художників. Вважаю, що вистава — це дітище режисера.

Репетиційний процес завжди непередбачуваний, він затягує. Інколи все йде швидко й легко, а інколи — тяжко. Ти щось у собі шукаєш, а не виходить. Тоді підходиш до режисера — і намагаємося розібратися разом. Я б сказав, що цього разу було тяжко, але не важко (усміхається).

Після початку повномасштабного вторгнення люди почали більше цікавитися українським — нашими акторами, режисерами, музикантами. У театрі майже завжди аншлаги. Звісно, це добре. А саме життя змінилося у кожного з нас. І, на жаль, не в кращий бік.

Якщо повернутися до розмови про виставу, то хотілося б зазначити, що чудово працювала вся команда — прекрасні хореограф, композитор, аранжувальник. З вивченням музичного матеріалу дуже допомогла Ірина Бонковська.

Щодо моєї ролі, то хотів би дещо змінити, дещо доробити. Вже після прем’єри побачив свої недоліки й помилки. Щось підказали рідні. Треба трохи видихнути, відшліфувати цю роботу і рухатися далі. Якщо запропонують нову роль, то буде цікаво.

бачимо інтелігентних, освічених людей зі своїми традиціями, фольклором, філософією.

Наталія Лінник ставить у нас вже третю виставу, мені подобається, як вона працює. У неї склався певний контакт з акторами, вони їй довіряють, а це дуже важливо. Далі у нас працюватиме Максим Добролюбов, потім — Тетяна Авраменко. Що більше режисерського різнобарв’я, то краще працювати акторам, набувати нового досвіду.

Інценізацію робила сама режисерка. Ми обговорювали деякі моменти, вона щось запитувала. Ще на початку роботи зрозуміли, що буде зменшена кількість персонажів. У нас їх дванадцять, а в романі — більше двадцяти. Інценізація почалася, коли вже зрозуміли, яким буде акторський склад.

Ця постановка далася нелегко для наших акторів. Адже від початку не було повноцінної п’єси зі зрозумілими, яскраво прописаними характерами. Це проза і вона непроста. Не зовсім звична режисерська постановка, тому що актори майже весь час на сцені і мають чітко відпрацювати свої

Альтернативне мистецтво

Нещодавно художниця і мистецтвознавиця Олена Голуб взяла участь в арт-ярмарку “TRYST/NOMAD” в окрузі Лос-Анджелес, США, – проєкті Торранс Арт Музею (TAM), який спеціалізується на підтримці альтернативного світового мистецтва.

Ми поспілкувалися з мисткинею про історію й сьогодення мистецтва, зокрема, про події, у яких вона брала участь.

– Пані Олено, розпочімо інтерв'ю з найсвіжшої новини у вашому житті – арт-ярмарку “TRYST/NOMAD” в Торранс Арт Музеї округу Лос-Анджелес. У фейсбуці поширюють відео і фотографії експозиції групи Open Open за вашої участі. Чи важко було потрапити українцям на міжнародну арт-подію в Америці?

– Нас запросили і ось чому. В Україні є те, що суголосне розвиткові сучасного мистецтва у світі, а саме безцензурна вільна творчість, прагнення свободи вираження та відстоювання принципів свободи в боротьбі з авторитарною державою.

Про це мені розповів Макс Преснейл, головний куратор Торранс Арт Музею, який пояснив, чому на міжнародний арт-ярмарок з 23 по 25 серпня 2024 року було запрошено дві мистецькі групи з України, разом із представниками Албанії, Нідерландів, Румунії, Швейцарії та інших європейських країн, а також з Австралії, Мексики, Японії й Америки. Музей TAM спеціалізується на альтернативному мистецтві тих, хто прагне донести актуальні меседжі, що виражають час, але не мають підтримки державних інституцій.

Міжнародний форум TRYST/NOMAD зібрав майже понад тисячу творів, розташованих на трьох поверхах: на одному поверсі TRYST (слово означає “зустріч”), на двох інших – NOMAD (що означає “кочівник”).

Цьогоріч на арт-ярмарок запросили з України групи Open Open та “Інститут Автоматики”, що стихійно самоорганізувалися у Києві. Мені довелося презентувати, окрім своїх, твори учасників Олега Харча і Вальдемара Ключка, які не змогли прийти. Так само художниця Лідія Мороз, окрім своїх, демонструвала твори ще трьох авторів “Інституту Автоматики” – Максима Мазура, Андрія Підлісного, Марії Матієнко, які залишилися в Україні. Експозиція нашої групи була пов'язана з рефлексією війни, але в іншому звучанні.

Учасникам групи Open Open притаманна іронічність, необмежена свобода, спільна позиція у протистоянні ворожій ідеології агресора та бажання підносити надбання української культури на світовий рівень. В Америці ми вирішили продемонструвати проєкт NOTBLURRY/Незатямленість, підкреслюючи, що наша позиція не розмита, а досить чітка щодо подій в Україні та світі, із засудженням російської навали й тоталітаризму, з прагненням перемоги світла над злом і темрявою.

Назва групи має певне антикомерційне значення, висміюючи “доларизацію” творчості.

– Розкажіть, будь ласка, про вашу участь у міжнародному проєкті TRYST.

– Мій проєкт “Ландшафт краси /Landing of beauty” складається з 20 цифрових принтів, створених на комп'ютері (не є копіями). Твори останніх років передають рефлексії на лихоліття та енергію їхнього подолання. Композиційно це колажі сюрреалістичні співставлення різномірних об'єктів, які ніби вириваються з глибин підсвідомості й зіштовхуються з немилосердною реальністю.

Мені важливо не лише передати переживання від людських втрат, жорстокості війни, обурення від безглуздя й несправедливості фейкових обмовлень, що випускає про нас пропаганда агресора й плітками поширює у світі, а й акцентувати на протидії цим руйнівним тенденціям. Візуально створюю таку колажну композицію, що не є статикою, як живопис для споглядання, а становить рухому нарацію перетворення взаємозв'язків, задіяних у композиції зображень. Так, у серії робіт “Під небом війни” із

сумного стану споглядання руйнацій і могил зір переходить і поглинає іншим станом – переможним сьйвом багатобарвного неба, побудованого за ритмами українського народного орнаменту, що несе меседж вітальності. Диптих “Десант краси” не тільки демонструє вулиці Києва, позбавлені у блекаут світла, а й акцентує на фантастичному приземленні дивовижної повітряної кулі, що символізує красу, яка рятує світ.

Віру в настання миру після перемоги, неодмінну побудову нових прекрасних споруд випромінюють роботи серії “Кроки до відродження”.

Серії “Простір” і “Перемога світла”, які здебільшого нагадують абстрактні композиції, апелюють до конкретних авторських переживань із рятівною концентрацією на збереженні власної гідності, опору тим, хто прийшов зламати нашу волю. Кожний аркуш є трансформацією щоденних малюнків, які завдяки фотошопу перетворюються на орнамент, а дати, помітні на малюнках, увійшли до назв. Такою медіа-трансформацією я пропоную глядачеві, як і собі, відчути катарсис перетворення страждань на світлу надію, яка зберігає особисту ідентичність.

Серія “Неоконструкції” не лише емоційно налаштовує на втілення мрій про побудову мирного життя в майбутньому, а й має конотацію до авангардного напрямку сторічної давнини. Нові конструкції нині синтезують у цифрових можливостях найрізноманітніших форм, що несуть життєдайність і спрямованість у майбутнє.

Вважаю, що доля не випадково подарувала мені нагоду потрапити саме в осередок мистецтва, яке вільно розвивається як альтернативне, а не в офіційному руслі. Саме так я починала, разом із не визнаними владою неофіційними митцями, київським андеграундом 1970-х. Відстоюю думку, що відлік сучасного українського мистецтва можна вести саме відтоді, від 70-80-х, а не 90-х,

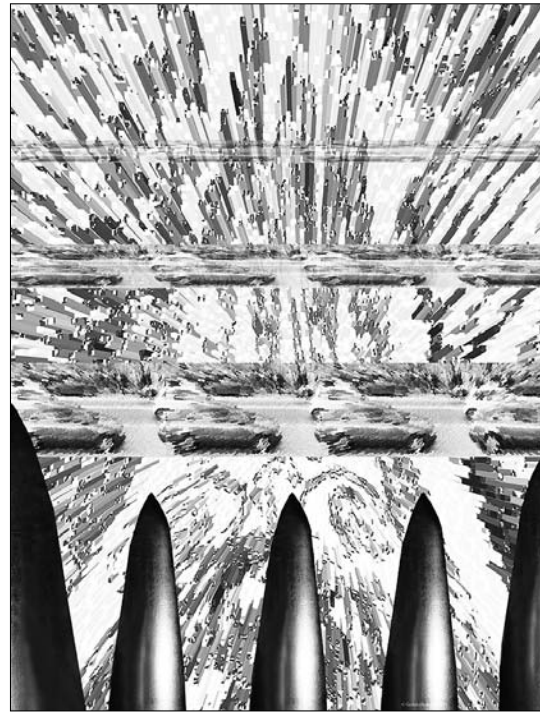
як пишуть інші, коли вже закладені напрями вийшли на широкі виставкові простори.

Період андеграунду вважаю не тільки цінним для нашої історії, а й повчальним для світового мистецтва. Про це ми говорили з Максом Преснейлом, натхненником альтернативного руху. Я навіть уявити не могла, що зустріну однодумців так далеко від дому, на іншій півкулі планети. Подарувала для бібліотеки музею TAM свою книгу “Свято непокори”, присвячену яскравим постатям української опозиції – митцями Миколі Трегубу і Вудону Баклицькому.

– А як ви ставитесь до штучного інтелекту, який останнім часом загрожує перетягнути на себе чимало людських функцій, зокрема художні здібності? Чи продовжуєте ви займатися цифровими картинами, не повертаєтесь до традиційного живопису?

– У наш час слід пильніше звертати увагу на цю малопомітну межу, коли задум переходить до втілення, щоб не поміняти їх місцями й не отримати штучне втілення, що не містить людського задуму. Працюючи як медіа-художниця й спираючись технічно на допомогу комп'ютерів і програм, я дотримуюсь того ж відчуття, коли я писала живописні картини, – довіряти своїй інтуїції й баченню, вишукувати свій стиль з глибин самопізнання, а не повторювати створені до мене.

Нерідко в колажі вставляю фотофрагменти з власного живопису в якості автографу. Але повернутися до традиційної картини не маю бажання, іноді пишу “картину маслом” й беру як основу для подальшої трансформації на фотошопі. Мене захоплює процес створення складної динамічної нарації, саме так відчуваю

О. Голуб. Перемога світла-3. 2024. Цифровий колаж

адекватність нинішньому часопростору.

– Пані Олено, чому ви вважаєте, що нинішній стан сучасного мистецтва бере початок у далекому минулому? Розкажіть про діяльність творчого угруповання 1990-х років “Біла ворона”, в якому ви брали участь. Як устремління відрізняли вас від тогочасних рухів “Паркомуна” і “Живописний заповідник”?

– Насамперед із власного досвіду. Найбільший підйом творчого натхнення я відчувала в молодості, у виставках андеграундного об'єднання “Рух” (1977–1978), це була сама свобода, прагнення оновлення, злет задумів. Звідти йдуть мої ціннісні пріоритети, яким я не зраджую й донині. Згодом брала участь у неформальному об'єднанні “Біла ворона”, яке демонструвало молоде мистецтво в київському кінотеатрі “Зоряний”. То був гучний форум з незвичним живописом, інсталяціями, перформансами, виступами музичних гуртів “Табула раса”, “Перон”, “Eg.Jaz”, що проходив на двох поверхах, з грудня 1988 року до першої половини 1989 року.

Маніфест, що наголошував на свободі й незалежності мистецтва, надрукував 5 грудня 1988 року скульптор і перформансист Володимир Архипов, член арт-групи “39,2”, яку тоді ж заснував Юрій Вакулєнко разом із Костянтином Самойленком, Олександром Кузнецовим та Рафаелем Левчиним. Афішу створив Василь Гайчук (1955–2010), зобразивши білим контуром ворону на тлі Чорного квадрату Малевича.

Приблизно в той час виникли групи “Паризька комуна” та “Живописний заповідник”. Пані Олеся Авраменко називає у своїй книзі “Паркомуна &...” зазначене об'єднання “гарячою хвилею українського живопису”.

Продовжуючи аналогію, уявляю наше угруповання “гострим білим гребенем української нової хвилі”, оскільки тематика творів “Білої ворони” має певну загостреність у соціально-критичному напрямку, швидкої дії без широкого афішування. Митці одного покоління, але маємо розбіжності, починаючи з освіти й статусу. Як відомо з численних публікацій, “Паркомуна” і ЖЗ сформувалися на сесійських пленерах 1988 і 1989 років, організованих за сприяння Співки художників України, молодіжну секцію якої очолював Тіберій Сільваші, тобто вони мали офіційний статус митців, хоч і не дуже схвалюваних компартією.

Учасники “Білої ворони” та

митці близького кола академічної освіти в основному не мали, свідомо декларували самоуцтво, підхоплюючи цінності андеграунду, у якого не тільки вчилися, а йшли далі, складаючи альтернативність їх надбанням. Згадаймо загальну тенденцію тих, хто працював у київському андеграунді (з кінця 1950-х до початку 1990-х): Микола Трегуб, Вудон Баклицький разом із “київськими анахоретами” Борисом Лобановським, Віленом Барським, Григорієм Гавриленком, Валерієм Ламахом, Анатолієм Сумаром, Флоріаном Юр'євим, – усі вони захоплювалися колористичними абстрактними композиціями, нефігуративною символікою, які не знаходили відгуку в соціумі.

Відаючи шану їхнім пошукам, молодші митці нашого кола, які з ними спілкувалися, не стали йти їхніми слідами, а розвернулися у бік розробки фігуративних форм висловлювання. Так, близький до кола митців “Білої ворони” Микола Залевський був улюбленим учнем Флоріана Юр'єва, але не наслідував його, обравши письмо фігуративних картин складного метафоричного змісту. Учні Вілена Барського – Костянтин Самойленко, Олена Голуб, Віра Вайсберг та інші теж знаходили себе у фігуративних формах, відчувши інші потреби часу, в якому йшло переосмислення нелегкого андеграундного становища своїх старших колег.

Це співчуття орієнтувало нашу творчість здебільшого у бік етичних та соціально-критичних аспектів життя, ніж до естетики й культу прекрасного. Учасники “Білої ворони” та однодумці прагнули оновлення українського мистецтва, але не сподівались на визнання. Пошук нових актуальних сюжетів (нарративів) захоплював нас більше, ніж кар'єра. Обирали професії, які б дозволяли сумішати творчість і заробіток. Працювали реставраторами, літераторами, ілюстраторами книжок, редакторами, театральними й не поспішали до вступу у Співку художників.

Водночас молоді члени цієї спілки, виховані у традиціях радянської школи, вирішили оновити її. “Паркомуна” і ЖЗ боролись з тодішнім тематичним академізмом, викинувши з офіційної ідеологічний зміст, і захопились чистою пластикою та кольорописом. Можна сказати, вони навпаки стилістично повернулись до нефігуративу та аполітичності андеграунду. Ім вдалося надати масштабності закладеним у маленьких ескізах ідеям попередників. Орієнтовані на естетику, оспівували абстрактне й містичне, створивши чимало полотен, великих за розмірами, які до того ж мали значний комерційний успіх.

Ми писали картини невеликих форматів, не розраховуючи на такі зали, як у Манежі, до того ж їздили здебільшого не до Москви, а до країн Європи. З маленьким форматом картин легше було перетинати західні кордони. Чимало творів того періоду потрапило до галерей, музеїв і приватних колекцій Польщі, Італії, Німеччини, США та інших країн. Чимало митців об'єднання залишилися за кордоном. Дослідження їх українського доробку, можливе принаймні по фото й документах, значно збагатило б історію нашого мистецтва.

Варто сказати, що глибокої прірви між митцями одного покоління – творцями Нової української хвилі – не існувало. Загалом усі так чи інакше демонстрували стилістичну близькість до постмодернізму, з рисами підвищеного суб'єктивізму, ігровими стосунками з реальністю, і водночас з повагою до національної автентики.

Спілкувалася
Анна ЛОБАНОВСЬКА

Олена Голуб підписує книгу для директора музею TAM Макса Преснейла, перекладачка Ганна Голуб

“Тепло ваших рук додає мені наснаги і впевненості, що я йду правильною дорогою та роблю важливу справу”.

Живописний реквієм митця

У муніципальній галереї Деснянського району столиці триває персональна виставка народного художника України, лауреата Шевченківської премії Валерія Франчука “Осмислення”, присвячена пам’яті жертв Голодомору 1932–1933 років. Всі представлені роботи входять до циклу “Розгойдані дзвони пам’яті”, над яким митець працює вже тридцять п’ять років.

За цей період відбулося близько п’ятдесяти виставок художника в Національному художньому музеї, Національному музеї літератури України, Національному Шевченківському заповіднику, музеях Хмельницького, Сум, Рівного, Херсона, Дніпра та інших міст України. А також у Музеї Берлінської стіни, Польському сеймі, виставкових залах Угорщини, Італії, Греції та ін.

На новій виставці представлено 22 роботи. Серед них – триптих “Косарі з п’їтми”, картини “А мальва цвіте”, “Пієта”. Отже, слово Валерію Франчуку:

“Проріс із зерна Святого письма”, – так свідчив Григорій Сковорода про свій “Сад Божественних пісень”. А от з пам’яті моєї мами Марії Броніславівни Кобилянської-Франчук, з пам’ятних витоків річечки Комори, з моєї малої батьківщини – рідного Поділля – проріс мій цикл “Розгойдані дзвони пам’яті”.

Сповідуюся перед тобою і дякую тобі, моя мамо. Жодного слова, якого малому мені відкри-

ла в середині 50-х років ХХ століття про голодомку, я не забув. І як зумів, передав у своїх творах, щоб не вмерла людська пам’ять.

Та чи здійснилася б ця моя праця без жертвної благості до мене моєї сім’ї? Прошу пробачення у дружини та дітей, що не зміг як чоловік і батько приділяти їм стільки уваги, скільки вони заслуговують. Бо творчість забирає весь мій час без остатку. Але повірте, дорогі мої, ваше терпіння, часом відчай, варті того, що в палітрі мистецьких творів України ХХ – початку ХХІ століття буде записаний скорботною, тривожною нотою живописний реквієм з циклу Валерія Франчука “Розгойдані дзвони пам’яті”. Він будитиме пам’ять роду українського про страшний злочин-геноцид, вчинений одвічним нашим ворогом – московитами. І спонукатиме майбутні покоління українців завжди бути на сторожі та ревно берегти нашу рідну землю, нашу національну культуру, нашу ідентичність.

Дякую Всевишньому, що поклав на мої плечі таку ношу! Я не зламався, не впав у відчай. Та чи

міг би створити майже триста творів живопису, графіки та скульптури, якби не відчував плече підтримки моєї дружини, порадниці і помічниці Полі. Це вона відреклася від своєї творчості, щоб я міг так активно працювати. Уклінно дякую за жертвність, за терпіння, моя доле!

Окрема сердечна повага та подяка голові Національної асоціації дослідників голодоморугеноциду українців Олесі Олександрівні Стасюк за сприяння та допомогу у виданні довгоочікуваного сигнального примірника альбому про найстрашніший злочин комуністичного деспотизму проти України.

Дякую за її вагомий внесок у дослідження і ознайомлення світового співтовариства з цим нечуванним в історії планети актом людяності в мирний час окремої нації. Адже десятки мільйонів українців і на дев’яносто перші роковини все ще не відспівані по-християнськи, і з небес благають – пам’ятайте про нас!

Чи зміг би я пройти цю дорогу, якби всі ці довгі та складні роки й десятиліття не було зі мною друзів, побратимів і славної “Просвіти” – Павла Михайловича Мовчана, Любові Василівни Голоти, Георгія Георгійовича Філіпчука та багатьох інших ширих і відданих

сердечь на сприйняття нашої єдиної трагедії? Тепло ваших рук додає мені наснаги і впевненості, що я йду правильною дорогою та роблю важливу справу.

А чи знайдеться серед заможних українців хоча б один лицар висоти благодійників Семеренків, Терещенків тощо, який не пошкодує малу дециму і погодиться видрукувати принаймні сто примірників хоч би одного з варіантів альбомів “Розгойдані дзвони пам’яті” чи “Кобзар” у творах Валерія Франчука?

Підготував
Едуард ОВЧАРЕНКО

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА»
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

Звернення до наших читачів, передплатників, просвітян

Друзі! Тижневик “Слово Просвіти” – один із небагатьох нині існуючих островів незалежного українського слова в інформаційному морі – за певного “сприяння” нашої влади опинився на межі припинення свого існування. І тільки ми самі, хто любить, шанує і дорожить українським правдивим і об’єктивним словом можемо допомогти “Слову Просвіти”. Будь-яка фінансова підтримка видання – це вагомий внесок в українську справу. Тож подаємо Вам наші банківські реквізити:

АТ КБ “ПРИВАТБАНК” (ЄДРПОУ банку 14360570, код банку 305299) відкрито рахунок: № UA26305299000026004036804116; отримувач: ГО “Всеукраїнське товариство “Просвіта” ім. Тараса Шевченка; код ЄДРПОУ: 00031756.

Призначення платежу заповнюється платником так, щоб надати повну інформацію про платіж.

На наше прохання про допомогу для газети “Слово Просвіти” відеукнулися:

1. Ситник Віктор Тимофійович – 300 грн.
2. Мороз Лариса Захарівна – 500 грн.
3. Іванишин Володимир Степанович – 700 грн.
4. Фещенко Олена Василівна – 2000 грн.

Засновник:
Всеукраїнське
товариство “Просвіта”
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Головний редактор
Ігор ЗОЦ

Редколегія
Любов ГОЛОТА (голова)

Павло МОВЧАН
Микола ТИМОШКИ
Георгій ФІЛІПЧУК
Микола ГОЛОМША
Юрій ГАНДЗЮК
Галина ДАЦЮК
Євген БУКЕТ

Відповідальний секретар

Ірина ШЕВЧУК

Літературна редакторка

Галина ДАЦЮК

Коректорка

Олена ГЛУШКО

Комп’ютерна верстка

Ірина ШЕВЧУК

Бухгалтерія
279-41-46

Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net

Надруковано в ТОВ “Мега-Поліграф”,
04073 м. Київ, вул. Марка Вовчка, 3.

Листування з читачами –
тільки на сторінках газети.
Відповідальність за достовірність
інформації несуть автори.
Редакція залишає за собою право
редагування та скорочення текстів.
Редакція не завжди поділяє
погляди своїх авторів.
При використанні наших публікацій
посилання на “Слово Просвіти”
обов’язкове.
Індекс газети
“Слово Просвіти” – 30617

